

VITALITAT I FORMES DELS PRONOMS FEBLES
EN EL CATALÀ ORAL ACTUAL:
UNA ANÀLISI PROSPECTIVA DE LES LOCALITATS DE
GIRONA I TORROELLA DE MONTGRÍ.

Clara Torrabadella Peiris

Tutor: Dr. Francesc Feliu

Grau en Llengua i literatura catalanes

Facultat de Lletres, UdG

Juny 2021

ÍNDEX:

1. Introducció	1
2. L'origen de les formes	2 - 6
3. La proposta fabriana	7 - 11
4. La perspectiva de la GIEC	12 - 20
4.1. Les diferents formes dels pronoms febles	12 - 16
4.1.1. Les formes més generals	12 - 14
4.1.2. Altres variants formals	14 - 16
4.2. Les combinacions de pronoms	16 - 20
5. Treball de camp	21 - 25
5.1. Objectius	21
5.2. Justificació de la mostra	21 - 22
5.3. Metodologia utilitzada	22 - 23
5.4. Anàlisi dels resultats	23 - 25
6. Conclusions	26 - 29
6.1. Els efectes de l'estandardització: residualització de les formes plenes	26
6.2. Els efectes de la interferència del castellà: afebliment de ne i hi	26 - 27
6.3. Seguretat i vacil·lació de l'ús lingüístic. Perspectives per al futur	27 - 28
6.4. Altres aspectes que es podrien estudiar a través de la mostra	28 - 29
7. Bibliografia	30
8. Annex	31 - 52

AGRAÏMENTS:

Als meus avis de Torroella, que m'han ajudat molt a trobar famílies de la vila per poder fer les entrevistes.

Als meus pares, que m'han donat molt suport i s'han ofert a portar-me a Torroella sempre que ho he necessitat.

A la meva germana, que també ha contactat amb diverses persones de Girona per poder realitzar les entrevistes.

Al meu tutor, que sempre m'ha solucionat els dubtes amb rapidesa.

I a totes les persones que han col·laborat en les entrevistes.

1. INTRODUCCIÓ:

Sempre m'ha resultat interessant comparar la meua manera de parlar amb la dels meus pares o la dels meus avis i poder estudiar l'evolució que ha tingut una llengua – com ara el català – al llarg dels anys. Recordo que a segon de carrera era en una classe que ens estava impartint el doctor Ferrer i ens va dir que els joves cada vegada parlem més malament el català. Ens va explicar que un dia, al tren, va sentir una noia jove que li va oferir patates de bossa a una amiga seva i li va dir: *Vols?*. En comptes de dir-li: *En vols?*

Efectivament, un dels temes que ha fonamentat aquesta creença i que sembla que està sent objecte d'abandonament entre els parlant més joves és la utilització dels pronoms febles. En aquest treball em vull dedicar a comprovar si realment aquest desús de la pronominalització ha anat augmentant d'una manera rellevant al llarg de les darreres generacions i vull saber per quins motius s'està produint aquesta transformació en l'ús lingüístic, especialment en un context espontani i/o col·loquial.

Com és sabut, a més, els pronoms personals febles en català presenten diverses formes segons la seva col·locació, i una de les característiques del parlar gironí ha estat fins ara, precisament, el manteniment de les formes plenes en posició proclítica. M'interessarà veure també si hi ha hagut canvis en aquest ús – eminentment col·loquial.

Per poder dur a terme aquest treball, m'ajudaré de gravacions que he fet a algunes persones de famílies catalanoparlants de la vila de Torroella de Montgrí (Baix Empordà) i de la ciutat de Girona. La raó per la qual he escollit aquestes dues localitats és perquè jo soc de Girona i perquè tinc família a Torroella de Montgrí. Per tant, per coneixences, m'ha estat més fàcil trobar famílies que volguessin ajudar-me amb el treball, en aquestes dues poblacions, i també m'ha fet especial il·lusió estudiar l'evolució del català en aquests llocs que conec tant.

Per últim, compararé si l'evolució del català ha estat semblant a totes dues poblacions o si ha estat diferent i buscaré les diferents raons per les quals s'ha produït aquesta diferenciació.

2. L'ORIGEN DE LES FORMES:

És indiscutible que el català i totes les seves varietats geogràfiques deriven del llatí. Es tracta d'un aspecte que comparteix amb totes les llengües que formen part del grup lingüístic romànic, que són, bàsicament el gallego-portuguès, el francès, l'occità, l'italià, el sard, el castellà i el romanès. Per aquest motiu, encara tenim restes de la llengua catalana que ens recorden aquests orígens.

Tot i així, aquest procés de pas del llatí a les llengües romàniques, també anomenades neollatines, va ser lent. Hi va haver diferents factors que van influir-hi, però el principal va ser el registre lingüístic dels seus parlants, un registre natural i allunyat del llatí que s'anomena llatí vulgar i se sol situar del segle III aC al segle VII dC. El mot *vulgar* fa referència a la llengua que es parlava, però també a la llengua que s'escrivia en època tardoromana i que tothom podia entendre independentment del nivell cultural de cada persona.

En aquest cas, els pronoms febles que utilitzem en català, deriven dels pronoms personals que es feien servir en llatí. Però en llatí, per a la tercera persona ja s'utilitzava el pronom demostratiu *ille*, *-a*, *-ud*, a falta d'un pronom personal de tercera persona pròpiament dit. Inicialment, els pronoms llatins eren tots tòpics i es feien servir tant en posició proclítica com en posició enclítica. Tot i que, com veurem més endavant, en català acabaran sortint altres formes àtones (o febles) d'aquests pronoms condicionades pel context fonètic. Aquestes formes febles, anomenades plenes, originaran versions fonèticament i morfològicament diferents.

A les taules següents, es pot observar com les formes plenes dels pronoms febles s'han format a partir de les formes pronominals llatines:

PRONOMS PERSONALS

	Llatí	Català
Primera persona singular	me	me
Segona persona singular	te	te
Tercera persona singular (acusatiu)	illum (masculí) Illam (femení)	lo la
Tercera persona singular (datiu)	illi	li

Tercera persona singular (reflexiu)	se	se
Primera persona plural	nos	nos
Segona persona plural	vos	vos
Tercera persona plural (acusatiu i datiu)	illorum ¹ illas	los les

Tot i així, també és important comentar que entre els pronoms febles catalans n'hi incloem també alguns altres que no són pròpiament pronoms personals, sinó que provenen d'altres pronoms o adverbis llatins, com es pot comprovar a les taules següents:

PRONOMS NO PERSONALS

Acusatiu llatí	Català
hoc	ho

PRONOMS ADVERBIALS

Acusatiu llatí	Català
ibi / hic	hi
inde	ne

Tal com he comentat al principi, si el pronom està en contacte amb un mot que comença o acaba per vocal, aquest patirà una elisió, excepte quan la semàntica o la comunicació ho impedeixin. Per exemple, en el cas del pronom de datiu *li*, que tal com es pot comprovar a la taula, deriva del pronom llatí *ILLI*, necessita conservar la vocal *i*, per no generar confusió amb l'acusatiu *ILLUM* (*lo*) o *ILLAM* (*la*). O bé, en el cas de l'acusatiu femení *la*, que deriva de *ILLA*, necessita mantenir la *a* com a marca de femení. Això dona origen a les formes dites “reduïdes” – o també, segons alguns autors, les “elidides”, quan se situen en posició enclítica.

La creació de les formes reduïdes i reforçades sempre ha resultat un tema molt controvertit i ha estat tractat per diversos estudiosos. És per aquest motiu que hi ha diverses hipòtesis o maneres d'explicar la generalització d'aquestes formes depenent de cada autor.

A continuació, exposarem la opinió d'alguns d'ells:

¹ La forma catalana del pronom del datiu plural “los” és en realitat, una deformació del “lur”, utilitzat en el català antic i que deriva del genitiu plural *ILLORUM*, que va substituir el datiu plural *ILLIS* en època primitiva.

Francesc de Borja Moll, en la seva *Gramàtica històrica catalana* de 1952, defensa que:

Quan el pronom personal és proclític d'un verb que comença per consonant les formes reduïdes 'm, 't, 's, 'l, 'n, 'ls i 'ns prenen el reforç d'una e inicial, de la qual resulten respectivament *em, et, es, el, en, els i ens*².

Pel que fa a Badia, en la seva *Gramàtica històrica catalana* de l'any 1984, opina que:

En diversos dialectes catalans, i especialment en barceloní (on arriba a constituir ús gairebé exclusiu, i des d'on haurà irradiat vers la resta el domini) les formes reduïdes anteriorment examinades han sofert un reforç articulatori mitjançant la pròtesi vocàlica 'm > em / 't > et, 's > es, 'ns > ens [semblantment haurem d'explicar per aquest mateix reforç, com volen en general es filòlegs, els altres casos: 'l > el / 'ls > els, 'n > en] però aquests pronoms també poden ésser considerats fonèticament regulars: *ILLU* > el, *ILLOS* > els, *INDE* > en, i més encara si tenim en compte que hi ha exemples d'*el* des de darreries del segle XIII, i encara en textos dialectals d'aquesta època [...] les formes esmentades s'usen després d'una pausa o d'una paraula acabada en consonant o diftong; només apareixen davant un verb que comenci amb consonant³.

Per últim, Joan Mascaró en el seu llibre *Morfologia* de 1985, exposa que:

Més que l'aparició d'una nova sèrie de variants al·lomòrfiques dels clítics pronominals, el canvi històric ha consistit en la inversió de les formes bàsiques i les formes que en derivaven fonèticament [...] En un moment determinat, algunes d'aquestes formes asil·làbiques passaren a ser les bàsiques i les formes sil·làbiques en derivaven per inserció de vocal⁴.

² (*apud* Martín & Casanova 2015: 139)

³ (*apud* Martín & Casanova 2015: 139)

⁴ (*apud* Martín & Casanova 2015: 140),

Tot i així, cap dels estudiosos explica per quin motiu es van crear les formes reforçades, ni es justifica per què aquestes es van generalitzar molt més. A partir del segle XVII darrere de contextos que no són vocàlics i que no tenen una variant al·lofònica, sembla que es van començar a fer servir més les formes reforçades.

Els primers exemples de pronoms reforçats que es troben en textos escrits són *el*, *els* i *es*, que ja s'utilitzaven a València al segle XVII i a Barcelona a finals del XVIII. En canvi, la integració dels altres va ser molt més tardana, almenys en el llenguatge escrit.

Els contextos fonètics que es troben en aquests exemples i en d'altres ens permeten entendre una possible explicació d'aquest increment en l'ús dels pronoms reforçats, que es començaran a fer servir en contextos vocàlics, darrere de monosíl·labs i altres paraules acabades en vocal, com ara *que*, *no*, *si*, etc.

A partir de mitjans del segle XVI ja es comença a veure aquesta evolució, que queda demostrada gràficament: *que lo veu* > *que · l veu* > *que el veu*. Seguidament, aquest canvi també es notaria en altres contextos que ja no són vocàlics. És a dir, darrere de consonant i seguit de consonant o darrere de pausa: *nosaltres lo vérem ahir* > *nosaltres el vérem ahir*.

Fins ara, la majoria de les explicacions que s'han fet han estat basades en la fonètica i la fonologia, un exemple seria Badia, que deia que: «les formes reduïdes 'm, 'l han rebut un reforç articulatori mitjançant una pròtesi vocàlica», una opinió que també comparteixen altres estudiosos i entitats, com ara la *Gramàtica Normativa Valenciana*.

Pel que fa a Lloret, a la *Gramàtica del català contemporani* de l'any 2002, proposa una explicació basada en la idea d'una epèntesi reparadora de les estructures sil·làbiques:

En aquesta aproximació, les vocals /e/ són interpretades com a vocals de suport que s'afegeixen per qüestions de sil·labificació, i per tant no són presents en les formes bàsiques [...] l'epèntesi s'ha d'entendre com un mecanisme reparador d'estructures resultants inacceptables [...] en el cas del català, sabem que en els mots l'epèntesi vocàlica reparadora de males estructures sil·làbiques se situa a la perifèria dels mots⁵.

Per tant, el procés de canvi es basaria en reduir els pronoms a la seva base fonològica i unir-la directament al verb. En el cas, per exemple de *scompromet*, resultaria una mica complicat de pronunciar, per això es pot fer servir la forma plena *se compromet* o bé, afegir una *e* protètica davant i dir *es compromet*.

⁵ (*apud.* Martín & Casanova 2015: 145)

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

Segons l'article de Pau Martín i Emili Casanova, tot fa pensar que el fet que les formes reforçades hagin estat més utilitzades que les formes plenes està relacionat amb l'aparició d'una nova forma d'article reforçat *el, els* sobre les formes paral·leles dels pronoms en contextos semblants: *que lo xiquet > que · l xiquet > que el xiquet*. Així doncs, a partir del pronom de tercera persona *el*, es generarien aquests canvis, que començarien a arribar a la resta de pronoms, lentament. A partir d'aquí, és com es crearien les formes reforçades dels pronoms febles: *me > em; te > et; se > es; ne > en; lo > el; los > els*.

3. LA PROPOSTA FABRIANA:

Fabra fou el primer gramàtic que va establir les formes reforçades dels pronoms febles com a opció prioritària, davant de les formes plenes, que accepta només en posició enclítica (*va cantar-me una cançó*). Això representa menys ocurrences, perquè els pronoms només van darrere el verb quan aquest està en infinitiu (*va fer-se un bon dinar*), gerundi (*escrivint-te una carta*) i imperatiu (*riu-te d'ell*). Pel que fa a les formes plenes en posició proclítica, només les situa en l'àmbit de la oralitat i d'algunes variants dialectals. Aquesta idea la va defensar des d'un bon principi, en un dels seus primers treballs gramaticals, *l'Ensayo de gramática del catalán moderno* (1891), on fa una descripció del català central i les formes *em, et, es, etc.* se situen en primer pla i només parla de les formes plenes, com a excepció.

La tardor de 1891 també va fer dues conferències sobre les formes reforçades, juntament amb Jaume Massó Torrents i Joaquim Casas – Carbó, que estaven titulades *Afixos pronominals y teoria de l'apostrofo*. En aquests congressos va justificar per quin motiu considerava que les formes reforçades eren les que s'havien d'utilitzar més. Segons el seu punt de vista, amb les formes reforçades es podia resoldre l'abús que es feia de *l'apòstrofo prepositiu: no'm dirà; així't veuré, etc.*

Per tant, el jove Fabra fa prevaldre raons de caràcter ortogràfic i proposa les formes reforçades com les més modernes d'un sistema que va evolucionant. A partir d'aquest punt de vista, es passen a considerar arcaïtzants tots els dialectes i escriptors catalans que no utilitzen les formes reforçades en posició proclítica. Així és com ho defensava el gramàtic:

Abandonar formas vivas per otras d'arcaicas, y més quand aqueixas no són pas millors, sense fer més perfet el nostro idioma, dificultaria extraordinariament la popularisació de la llengua escrita. Hem de depurar i enriquir el vocabulari y la sintaxis, però las formas actuals y la pronunciació oriental han de ser definitivament adoptades, per la seva innegable superioritat⁶.

Fabra revela una *innegable superioritat* dels parlars orientals i les formes reforçades, però s'ha de tenir en compte que en alguns parlars orientals, com ara el baleàric, fan servir les

⁶ (*apud.* Feliu 2021: 21)

formes plenes avantposades, i en el llenguatge oral i a finals del segle XIX, segur que encara s'utilitzaven amb més freqüència. Per tant, en aquest cas, el model de referència no era el català oriental, sinó que es referia únicament al català de la capital, Barcelona.

Tot i aquesta idea d'una certa superioritat davant d'altres parlars, devia ser l'argument ortogràfic de l'apòstrof comentat anteriorment el que va convèncer el seu entorn lingüístic. De fet, alguns defensors de la proposta fabriana expliquen que aquests *apòstrofs prepositius* s'havien generalitzat a indrets on no es feien servir les formes plenes. Caius Cardellach ho exposa al *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*:

digué que, admesa aquesta *e* ab tot lo seu valor real, no hauria d'haver-hi tampoch inconvenient en acceptar las formas inversas *el, em, et, es* y *en* del article y pronoms, com proposa en Fabra en la seua obra, majorment quant lo sistema actual d'ortografia los dóna implícitament per acceptats al usar l'apòstrof prepositiu ('ns, 'ls, etc.), sense comptar que hi ha en Catalunya moltes comarques qu'en la pronunciació no l'usen may, y no obstant y axò los escriptors actuals las empean sempre. (*Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, vol. 2, núm. 4, p. 67 - 69)⁷.

Per tant, segons Fabra, les formes reforçades dels pronoms eren les més adients perquè garantien una regularització del codi ortogràfic català, independentment de la utilització que se'n fes en els registres orals d'altres zones de Catalunya. És a dir, a molts indrets no s'utilitzaven mai les formes reforçades, però en l'escriptura les havien de fer servir.

Malgrat tot, el nostre gramàtic no es podia oblidar d'algunes asimetries, segons la ubicació i el context fonètic dels pronoms febles com ara que: el pronom femení de tercera persona *la* no té cap forma reforçada; el pronom de segona persona del plural només té dues formes, *vos* i *us*, que no s'ajusten a la idea de l'elisió vocàlica ni del reforç vocàlic; la forma plena *se* es fa servir davant dels mots que comencen amb el so [s]; el pronom femení plural manté sempre la forma plena *les*; i els pronoms *hi* i *ho* també són invariables. A més, quan coincideixen dos pronoms seguits, s'han de fer servir les formes plenes, encara que estiguin en posició proclítica: *me les posaré, te les portaré, se les menjarà*, etc.

De fet, a l'última gramàtica que va escriure Fabra i que es va publicar pòstumament amb un pròleg fer per Joan Coromines, només parla de les formes plenes en dos contextos molt concrets: quan el pronom va darrere del verb (va dir-**me**; rentant-**te**; va adonar-**se**, etc.) o quan

⁷ (*apud.* Feliu 2021: 22)

va davant d'un segon pronom, sempre que no sigui *hi* o *ho* (**me** la deia; ara **te** la porten; **se** la vendrà). És a dir, no té en consideració, ni tampoc explica gaire detalladament, que en algunes zones de parla catalana, es fan servir molt més les formes plenes que les formes reforçades perquè ja les considera únicament dignes del llenguatge oral i no pas de l'escrit.

Totes aquestes irregularitats, encara que no seguien la seva proposta, no es van considerar uns problemes rellevants, perquè eren considerades de parla espontània a tots els parlars i Fabra el que pretenia codificar era la llengua escrita o "literària". És a dir, es feien servir d'aquesta manera a totes les zones catalanoparlants. Tot i així, hi seguia havent diferències entre territoris amb la morfologia dels clítics, perquè en moltes zones encara se seguien utilitzant les formes plenes. És molt probable que s'anessin alternant les formes plenes i les reforçades depenent del pronom que es volgués utilitzar, del gust del parlant, de la rapidesa de la parla, etc. Sí que s'havia generalitzat la forma reforçada del pronom masculí de tercera persona a partir de l'article *el*, però potser no havia passat el mateix amb els altres pronoms: *el veuré quan te vingui a buscar*.

Així doncs, la intenció regularitzadora de Fabra considerava iguals tots els pronoms febles, però realment l'ús dels diversos tipus és diferent a cada zona. Jordi Colomina exposa aquesta clara diversitat a la *Gramàtica del català contemporani* i explica que l'ús de les formes plenes en contextos entre consonants s'ha mantingut fins ara en alguns parlars. També comenta que alguns parlars, com ara el baleàric, el rossellonès i part del nord-occidental, del central i del valencià, han generalitzat l'ús de les formes plenes davant de verbs començats per consonant.

Aquesta afirmació de Colomina representa perfectament l'ús dels pronoms que es fa a les comarques de Girona, que no regeix un final vocàlic del mot anterior. Per exemple, es pot dir: *quant ne vols?* Encara que això no significa que es facin servir exclusivament les formes plenes; es van alternant les diferents formes, ja que la tendència no afecta tots els pronoms per igual. Una mateixa persona gironina podria dir: *No te donaré més xocolata* i també *No t moguis d'aquí*.

Per tant, el nou sistema gramatical de Fabra de les formes dels pronoms febles i els seus usos, molt defensat per la colla de l'Avenç, va haver de crear una realitat regular molt forçada, que no es corresponia a la que realment hi havia.

Per altra banda, aquesta normativa fabriana va influir en la vitalitat contemporània d'unes o altres formes de pronoms. Xavier Lamuela i Josep Murgades expliquen que, amb aquesta normativa, Fabra tenia com a objectiu nacionalitzar la llengua i poder parlar d'una llengua nacional, com a element d'identitat de la comunitat catalana. Aquesta identificació

nacional va néixer sobretot a les classes burgeses de Barcelona i a les classes mitjanes de les ciutats catalanes més seguidores del patriotisme català.

La proposta fabriana pels pronoms febles, però, va generar un cert malestar i refús d'alguns parlants, que es queixaven de dificultats d'aprenentatge i d'aplicació. De fet, el sistema no s'ha acabat d'adaptar i és un punt complicat de la sintaxi. Per aquest motiu, la GIEC va decidir afegir-hi alguns matisos.

És a dir, la normativa fabriana ha aconseguit canviar la parla de la gent, però només en els dialectes que són considerats l'origen de la llengua correcta i no en els que són més perifèrics, que s'han mantingut fidels a la seva consciència lingüística.

Fins als anys 70, el català defensat per Fabra representava una minoria, però amb la transició democràtica es van iniciar polítiques de difusió d'aquest català normatiu a través de l'escola, els mitjans de comunicació, l'administració, etc. Amb aquest marc de renovació, es va generar un impacte social rellevant i va fer que sorgís un català estàndard a tot Catalunya.

Actualment, es comencen a veure els efectes d'aquesta difusió, ja que a tot arreu s'ha detectat una transformació del llenguatge oral generada per aquesta pressió del català estàndard, que ens inculquen els mitjans de comunicació i les xarxes socials. Encara que aquest canvi no és tan significatiu en els parlars centrals, ja que no tenen unes característiques dialectals tan considerables com a altres zones. Aquesta pèrdua de les formes plenes dels pronoms febles en posició proclítica és un procés molt actual.

Si ens fixem en els joves catalans, podem comprovar que, per una banda, fan servir cada vegada menys els trets dialectals i se centren bàsicament en les característiques que configuren el català estàndard, que és el que se'ls ha ensenyat a l'escola i el que han percebut més a través dels mitjans de comunicació.

A més a més, sí que és veritat que últimament les formes plenes dels pronoms febles no s'han acabat d'abandonar del tot, ja que se segueixen utilitzant, sobretot per influència del castellà, llengua molt present en la societat i que els joves dominen plenament. De fet, actualment, els joves són els principals consumidors de vídeos de la coneguda plataforma YouTube i de les xarxes socials, que es comuniquen principalment en llengua castellana o estrangera. Les formes que fan servir els joves són *me*, *te* i *se*, en general, amb unes pronúncies poc autèntiques, perquè alguns fan la neutralització de les es àtones, mentre que alguns altres, no.

Per altra banda, davant aquesta clara afectació castellana, també destaquen uns altres dos problemes rellevants:

En primer lloc, és important considerar la simple debilitació i desaparició d'alguns pronoms febles, especialment quan aquests no coincideixen amb el castellà.

És a dir, és poc probable que ens trobem amb alguna persona que ens digui només *Veuré* en lloc de dir *El veuré* o *La veuré*, perquè els pronoms *el* i *la* també són utilitzats en castellà i, en aquest cas, coincideixen en totes dues llengües. En canvi, hi ha molta gent que diu *No veig*, en comptes de dir *No hi veig*, o *No vull* per diu *No en vull*, ja que en castellà es diu *No veo* i *No quiero*, respectivament. Aquest fet es produeix perquè el castellà no té els pronoms febles *en/ ne* i *hi*. Per tant, com que en castellà no es fan servir, hi ha molta gent que tampoc els utilitza en català i de mica en mica van caient en desús.

En segon lloc, aquesta interferència lingüística també fa que apareguin altres formes pronominals incorrectes en la parla, que són un calc del castellà.

Per exemple, no resulta gens estrany que algun cop sentim algú que digui *Lis regalo aquesta planta* i no pas que digui *Els regalo aquesta planta*. En aquests casos, s'utilitza un pronom incorrecte per formar els datius plurals, que en català sempre són *els*. Aquest procés passa perquè algunes persones castellanoparlants fan una traducció pròpia del pronom de datiu castellà *les* (*Les regalo esta planta*). És a dir, es fa una substitució del pronom *les* per *lis*. En aquest cas, no es pot fer una frase sense el pronom, ja que el pronom de datiu plural sí que existeix en castellà i, sinó, l'oració no tindria sentit.

Aquestes dues situacions lingüístiques que he comentat ara cada vegada resulten més freqüents en la societat actual i totes dues s'estan produint pel fort impacte lingüístic que rebem de la llengua castellana. Per tant, s'està produint un clar acostament del català cap al castellà, que podria tenir algunes conseqüències rellevants en el futur, que més endavant comentaré.

4. LA PERSPECTIVA DE LA GIEC:

4.1. Les diferents formes dels pronoms febles:

4.1.1. Les formes més generals:

Com ja hem comentat anteriorment, els pronoms febles es poden escriure i utilitzar de maneres diferents depenent del context en el que es troben. A la GIEC, també es reflecteix aquesta diversitat pronominal i s'explica.

En primer lloc, es parla de les variants que apareixen en un únic pronom i, en segon lloc, de quan en coincideixen dos o més de seguits.

Tal com se'ns indica en aquesta obra, es distingeixen quatre formes diferents de pronoms: les plenes, les reduïdes, les reforçades i les elidides. A continuació, exposo un quadre extret de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016), que presenta aquestes diverses formes pronominals que comentava⁸:

FORMES GRÀFIQUES													
Formes pronominals	EM	ENS	ET	US	EL	LA	ELS	LES	LI	ES	HO	EN	HI
Plenes	me	nos	te	vos	lo	la	los	les	li	se	ho	ne	Hi
Reduïdes	'm	'ns	't	us	'l		'ls			's		'n	
Reforçades	em	ens	et		el		els			es		en	
Elidides	m'		t'		l'	l'				s'		n'	

Les formes que pot modificar cadascun d'aquests pronoms depenen dels constituents morfològics que tenen i dels aspectes fonològics. És a dir, la possibilitat, o no, de sil·labificar amb el verb quan es troben en posició proclítica o enclítica. Per aquestes dues raons, la GIEC defensa que els pronoms es poden classificar bàsicament en 6 grups:

- 1) *em, et, es i en* 2) *el, els i ens* 3) *us* 4) *la* 5) *les i li* 6) *ho i hi*.

Pel que fa als pronoms *em, et, es i en* queden reduïts al radical - que està format per una consonant en cada cas; *m, t, s i n* -, si queden en posició proclítica o enclítica d'un verb que comença per vocal. En aquests casos, la consonant queda sil·labificada amb la vocal que es troba en posició inicial o final del verb. Seria el cas de *m'agafa i agafa'm*. Per contra, si es

⁸ (*Gramàtica de la llengua catalana* 2016: 197)

toquen amb una consonant inicial o final del verb, no es pot dur a terme la sil·labificació i s'utilitza una vocal *e* com a suport: ***em*** va agafar, agafant-***me***.

El segon grup està format pels pronoms *el*, *els* i *en*. En el cas de *el*, aquest queda reduït a la consonant del radical *l*, en canvi, els pronoms *els* i *ens* queden reduïts a la consonant *l* i a la marca de plural *s*. A diferència de *el*, els pronoms *els* i *ens* només es poden reduir en posició enclítica d'un verb que acaba en vocal, com és el cas de: *agafa'ls* i *agafa'ns*. Per la seva banda, el pronom *el* reduït es pot situar tant en posició proclítica com en posició enclítica, quan un verb comença o acaba en vocal: *l'agafa*, *agafa'l*. Per altra banda, si la sil·labificació no és possible, tots tres pronoms afegeixen una vocal *e* de reforç quan s'anteposen al verb: ***el*** va agafar, ***els*** va agafar, ***ens*** va agafar i una *o*, quan es posposen: *agafant-lo*, *agafant-los*, *agafant-nos*.

El tercer grup esmentat consta del pronom *us*, que quan s'anteposa al verb, s'utilitza amb el radical *u* i la marca de plural *s*: ***us*** agafa i ***us*** comenta. També es fa servir aquesta forma quan es posposa en un verb que acaba en vocal: *entendre-us*. Per últim, en el cas de la posició enclítica en els verbs que acaben en consonant, es fa servir la forma *vos*: *agafant-vos*.

En el cinquè grup es tracta el pronom *la*, que està format pel radical *l* i la marca de femení *a*. Aquest queda reduït al radical *l* quan es troba en posició proclítica d'un verb que comença per una vocal que no sigui *i* o *u* àtones⁹: *l'agafa*, *l'infla*, *l'escolta*. En tots els altres contextos es fa servir *la*: quan està en posició enclítica d'un verb que acaba en vocal: *agafa-la*; quan se situa en posició proclítica d'un verb que comença per consonant: ***la*** mira; i quan es troba en posició enclítica d'un verb acabat en consonant: *mirant-la*.

En el cas dels pronoms *les* i *li*, que contenen el radical *l*, la marca de gènere *e* i la marca de nombre *s* o de cas *i*, no es redueixen en cap dels contextos. Sempre queda de la manera següent: ***les*** agafa, ***li*** agafa; ***les*** mira, ***li*** mira; *agafa-les*, *agafa-li*; *agafant-les*, *agafant-li*.

Per últim, ens trobem amb els pronoms *ho* i *hi*, que tenen una vocal com a radical i no es redueixen: ***ho*** agafa, ***hi*** agafa; ***ho*** mira, ***hi*** mira; *mirant-ho*, *mirant-hi*; *entendre-ho*, *entendre-hi*. La vocal d'aquests pronoms es pronuncia com una semivocal – [w] i [j] – quan entren en contacte amb un verb vocàlic.

Tot això, queda resumit al quadre 8.7 de la GIEC, que l'exposo a continuació¹⁰:

⁹ Quan comença per *i* o *u* àtones, es recomana no reduir la forma i deixar *la*, encara que en registres informals moltes vegades es fa la reducció.

¹⁰ (*Gramàtica de la llengua catalana* 2016: 199)

FORMES GRÀFIQUES

PRONOM	DAVANT DE VERB COMENÇAT PER	DARRERE DE VERB ACABAT EN
--------	--------------------------------	------------------------------

	CONSONANT	VOCAL	CONSONANT	VOCAL
em	em	m'	-me	'm
et	et	t'	-te	't
es	es	s'	-se	's
en	en	n'	-ne	'n
el	el	l'	-lo	'l
la	la	l' (o la)	-la	-la
ens	ens	ens	-nos	'ns
us	us	us	-vos	-us
els	els	els	-los	'ls
les	les	les	-les	-les
li	li	li	-li	-li
hi	hi	hi	-hi	-hi
ho	ho	ho	-ho	-ho

Per tant, com podem comprovar, a la GIEC només es tenen en compte les formes plenes en posició enclítica de verbs acabats en consonant, com també comentava Fabra a la seva última gramàtica.

4.1.2. Altres variants formals:

A diferència de l'última gramàtica de Fabra, en aquesta obra segueix un altre apartat que parla d'altres variants formals. Aquí s'explica que s'utilitzen altres formes com ara la sil·labificació de la vocal del pronom, quan aquest té un mot precedent que acaba en vocal. Alguns exemples serien dir: *No [n] tinc*, en comptes de dir *No en tinc* o *Diu que[l]s agafem* per *Diu que els agafem*. Malgrat que la GIEC especifica que aquestes variants són exclusivament de la llengua oral i no són acceptades en el llenguatge escrit, les comenta igualment.

Seguidament, en aquest mateix apartat també es fa una breu explicació de les formes plenes amb una lletra de mida més petita. En aquest paràgraf s'exposa que les formes plenes –

me, te, se, ne, lo, los, nos, vos – s'utilitzaven «en la llengua antiga»¹¹ davant el verb, en comptes de les formes reforçades. Alguns exemples que es comenten són: *Molt més ne tenia ell* o *Suplicaven los donàs victòria*.

De fet, s'explica que algunes d'aquestes formes encara han perviscut en algunes expressions, com ara: *tant me fa, tant se val, Déu vos guard*, etc. Per tant, això és una prova que les formes plenes es feien servir amb freqüència a diversos llocs del territori catalanoparlant.

S'informa, també, que les formes *me, te, se* i *ne* encara es conserven en algunes zones del parlar balear, del valencià i d'algun altre – no s'hi especifica quins. Pel que fa a les formes *lo* i *li*, aquestes s'han mantingut més als parlars nord-occidentals i al valencià septentrional. En el cas de les formes *vos* i *mos* s'han mantingut només a les zones baleàriques i valencianes: *vos comprenc, escriure-vos, mos mira, mira-mos*.

Finalment, s'acaba aquesta explicació reduint l'ús de les formes plenes únicament a la oralitat:

(...) La forma *mos* nos transcendeix a l'escriptura i no és adequada en els registres formals. L'ús de les altres formes plenes és acceptable en la llengua oral en els parlars en què es mantenen, però en la llengua escrita més formal són preferibles les formes reforçades i la reduïda *us* paral·leles¹².

Per tant, com es pot comprovar, la forma *mos* encara queda més restringida que les altres formes plenes, segurament, perquè es considera molt més informal.

L'últim tema que es parla en aquest apartat d'altres variants formals – i que també va comentar Fabra a la seva última gramàtica – és la forma reforçada *es*. En aquest cas, s'explica que quan el pronom *es* coincideix amb un verb que comença pel so [s], s'utilitza la forma plena *se*, per no tenir dues fricatives seguides. Tot i així, a la llengua escrita també és acceptada la forma reforçada, es pot escriure: *es senten molts crits* o *se senten molts crits*.

La GIEC també explica que, per evitar que dues sibilants quedin juntes, també es pot afegir una *e* de suport, en alguns parlars, entre els pronoms acabats amb la *-s* de marca de plural i els verbs que comencen per [s]. Depèn de la zona, s'afegeix una [ə] o una [e]: *Ens(ə) / (e) sap greu; Els(ə) / (e) seu a la cadira; Us(ə) / (e) sona aquesta noia?* Tot i així, a les gravacions del treball de camp, també trobarem exemples d'aquesta vocal epentètica davant de verbs que no

¹¹ (Gramàtica de la llengua catalana 2016: 200)

¹² (Gramàtica de la llengua catalana 2016: 200)

comencen per [s]: *La meu mare ens(a) feia un berenar en el pati*¹³; *Te'ls(a) quedaves*¹⁴. També he trobat algun exemple en el qual s'afegeix una vocal epentètica darrere un *en* i davant un verb que no comença per [s], però es tracta d'una preposició: *En(a) l'altre equip ...*¹⁵ En aquest cas, i també en tots els anteriors, s'afegeix aquesta vocal epentètica per facilitar-ne la pronunciació i no tenir dues consonants seguides. De tota manera, s'aclareix que aquestes formes no s'accepten en registres formals.

Per acabar, en aquest apartat també es parla sobre la posició dels pronoms febles, que es poden anteposar o posposar al verb, depenent de la conjugació del verb. Generalment, es posposen quan el verb és en infinitiu, gerundi o imperatiu, com en els casos de: *Escoltar-ho*; *Saltant-hi*; o *Compra-li*. En tots els altres casos, s'anteposa: *No ho escoltem*; *Hi saltarem*; o *Li han comprat*.

Per altra banda, si els pronoms es combinen amb perífrasis d'infinitiu o de gerundi, es poden anteposar o posposar al verb: *El volia portar* o *Volia portar-lo*; *S'està preparant* o *Està preparant-se*. En el cas de les construccions que combinen més d'una perífrasi d'infinitiu, hi ha diverses solucions: *Ho vam poder fer*, *Vam poder-ho fer*, *Vam poder fer-ho*.

Finalment, s'explica que quan el pronom va enllaçat al verb principal de la perífrasi, tots els pronoms s'han d'adjuntar a la forma verbal, és a dir és correcte: *En Joan pot haver de rentar-me-les-hi*, *En Joan me les hi pot haver de rentar* o *En Joan pot haver-me-les-hi de rentar*. En canvi, no és correcte la forma *En Joan em pot haver de rentar-les hi*, perquè no hi ha tots els pronoms adjuntats al verb. Sobre aquest tema, es fa una breu explicació sobre els parlars baleàrics i gironins, que solen anteposar els pronoms a la forma d'imperatiu de la tercera persona, quan es tracte de vostè: *N'agafi més, senyora*; *Me'ls torni demà sens falta*.

4.2. Les combinacions de pronoms:

Seguidament, un cop s'han explicat les diferents formes de pronoms febles que hi ha, es passa a explicar com s'ha de dur a terme la combinació de pronoms. En aquest apartat bàsicament s'explica l'ordre dels pronoms que s'ha de seguir, les diverses formes que s'adopten i les combinacions de dos pronoms.

Pel que fa a l'ordre dels pronoms febles, quan es combinen diferents pronoms, s'han de seguir unes normes, que es resumeixen a la taula següent:

¹³ Es tracta de l'àvia de la família 1 de Torroella de Montgrí (es pot consultar a l'annex).

¹⁴ Es tracta de l'avi de la família 4 de Girona (es pot consultar a l'annex).

¹⁵ Es tracta de la jove adolescent de la família 5 de Girona (es pot consultar a l'annex).

Ordenació dels pronoms febles quan es combinen¹⁶:

TERCERA PERSONA REFLEXIU	SEGONA PERSONA	PRIMERA PERSONA	TERCERA PERSONA DE DATIU	TERCERA PERSONA D'ACUSATIU	ALTRES	
es	et/us	em/ens	li/els	el/la/els/les	en	hi
				ho	ho	

Aquest ordre, d'esquerre a dreta, és el que s'ha de seguir quan es combinen diferents pronoms. Per tant, el pronom *es* apareix el primer, en qualsevol combinació i el pronom *hi*, el darrer.

En ocasions, en una mateixa casella hi ha més d'un pronom perquè es diferenciïn en nombre – com el cas de *et i us*, *em i ens* i *li i els* – o en gènere i en nombre – com en *el, la, els* i *les*. Aquests pronoms, però, no es poden combinar entre ells i se situen en la mateixa posició quan hi ha una combinació.

En algunes combinacions, un pronom pot prendre una forma semblant a la d'un altre pronom i aleshores, passa a ocupar la posició d'aquest darrer. Aquest fet se sol produir amb el pronom *li*, que quan es combina amb un pronom de tercera persona d'acusatiu, adopta la forma *hi* i, per tant, passa a ser la darrera posició. Alguns exemples serien: *La hi vaig trobar, la Marina a la botiga*, - en aquest cas, el pronom *hi* és un locatiu, ja que indica a quin lloc es va trobar la Marina – o *La hi vaig donar, la poma a la Maria* – en aquesta frase, el pronom *hi* prové del pronom de datiu *li*, que representa a la Maria -.

Per altra banda, encara que tinguin unes funcions diferents, no és correcte repetir dos pronoms iguals seguits. A la frase: *En Joan cull llimones del llimoner* es pot dir *En Joan en cull del llimoner* o *En Joan en cull llimones*, però no és correcte dir *En Joan n'en cull*. Tot i així, sí que és correcte la repetició seguida del pronom *els* quan es combina el pronom de datiu i el d'acusatiu: *Demà compraré els llibres a la Maria i en Marc -> Demà els els compraré*.

Les combinacions pronominals més corrents són les de dos pronoms, ja que és freqüent la coincidència d'un complement directe i un d'indirecte o un locatiu o un predicatiu *Compreu-me-les* (complement indirecte + complement directe); *Poseu-n'hi unes quantes* (complement directe + complement locatiu).

¹⁶ (Gramàtica de la llengua catalana 2016: 201)

En el cas de les combinacions de dos pronoms, s'agafa com a referència el pronom que ocupa el primer lloc en la combinació. Malgrat que, el datiu singular pot ser tant el primer pronom, amb la forma *li*, com el segon, amb la forma *hi*. En aquest sentit, és important comentar que la GIEC ha introduït algunes variacions en el tractament dels pronoms febles, ja que ha admès les combinacions *n'hi* i *l'hi*, que equival a *li ho*, i també tolera *els hi* per dir *els els*, *els les*, *els el*, *els la* i *els*. Aquestes dues incorporacions les tractarem a continuació:

En el català antic, el pronom de tercera persona d'acusatiu - *el* o *la* - s'anteposava al de datiu singular de tercera persona - *li* -, però finalment el pronom *li* va acabar adoptant la forma *hi*. És a dir en una oració com ara *Ell la li comprà* es va passar a dir *Ell la hi comprà*. Aquesta nova combinació amb la variant *hi* s'ha mantingut en bona part del territori lingüístic. En el cas de la combinació entre el pronom d'acusatiu femení singular *la* amb la variant *hi* ha generat l'elisió de la *a* del femení i s'ha quedat *Ell l'hi comprà*, *la jaqueta*, *a la seva filla*, però en els registres formals es prefereix mantenir-la. Per contra, en valencià s'ha optat més per mantenir el pronom de datiu davant i el pronom d'acusatiu en segon pla: *Ell li la comprà*.

En els parlars que fan servir aquesta variant *hi* per substituir el *li* també estenen aquesta forma a les combinacions amb els pronoms *en* i *ho*.

A la taula següent de la GIEC, s'exposen clarament les combinacions del datiu singular de tercera persona que es fan amb aquests dos pronoms¹⁷:

PRONOM DE DATIU

PRONOM <i>HO</i> O <i>EN</i>	VARIANT <i>LI</i>	VARIANT <i>HI</i>
ho	Li ho donaré Li ho agafaré Porta-li-ho Pots donar-li-ho	L'hi donaré L'hi agafaré Porta-l'hi Pots donar-l'hi
en	Li'n donaré Li n'agafaré Porta-li'n Pots donar-li'n	N'hi donaré N'hi agafaré Porta-n'hi Pots donar-n'hi

Tot i així, en els parlars que converteixen la combinació *li'n* en *n'hi* mantenen alguna expressió que segueix la combinació de la variant del *li*, com ara: *Tant se li'n dona*.

¹⁷ (Gramàtica de la llengua catalana 2016: 212)

La GIEC també contempla, en la llengua escrita, la possibilitat de combinar *li hi*, que en la oralitat es diu simplement [li]. Aquesta combinació està relacionada amb *m'hi*, *t'hi*, *els hi*, etc. De la mateixa manera que diem: *A l'olla, poseu-m'hi un litre d'aigua*, podem escriure *A l'olla, li hi posarem un litre d'aigua*, sense apostrofar el pronom *li*, però pronunciant-ho [li]. Només trobem *li* quan el verb no exigeix un locatiu.

Per altra banda, sobre les seqüències del pronom de datiu plural de tercera persona amb els pronoms d'acusatiu de tercera persona – *el*, *la*, *els*, *les* – o amb els pronoms *ho*, *en* i *hi*, en els registres formals s'utilitzen les formes “tradicional” – *els el*, *els la*, *els els*, *els les*, *els ho*, *els en* i *els hi*.

Tot i així, també es té en compte que hi ha parlars que fan servir la variant de datiu singular *hi*. És a dir col·loquialment es fa servir la combinació *els hi* o *-los-hi* o *'ls-hi*, en comptes de totes les solucions anteriors. Generalment, també s'hi intercala el pronom *en*: *Els n'hi donaré, de pastís, als teus germans*, en comptes de dir, *Els en donaré, de pastís, als teus germans*. Encara que la GIEC tingui en compte aquestes seqüències en les quals *hi* es fa servir com a marca de datiu, no les accepta en els registres formals.

A la taula següent, es presenten les combinacions amb la forma *hi* de datiu i les paral·leles sense el pronom *hi*¹⁸:

PRIMER PRONOM	SEGON PRONOM	COMBINACIONS SENSE HI	COMBINACIONS AMB HI
els (datiu)	el	Els el donaré (el disc, als teus germans)	Els hi donaré
els (datiu)	la	Els la donaré (la cartera, als teus germans)	Els hi donaré
els (datiu)	els (acusatiu)	Els els donaré (els discos, als teus germans)	Els hi donaré
els (datius)	les	Els les donaré (les carteres, als teus germans)	Els hi donaré
els (datiu)	ho	Els ho donaré (allò, als teus germans)	Els hi donaré

¹⁸ (Gramàtica de la llengua catalana 2016: 214)

els (datiu)	en	Els en donaré (de pastís, als teus germans)	Els n'hi donaré
-------------	----	---	-----------------

Per tant, pel que fa a les combinacions dels pronoms febles, la nova gramàtica destaca per aquestes dues noves incorporacions i consideracions: ha admès les combinacions *n'hi* i *l'hi* (equivalent a *li ho*) i tolera la solució *els hi*, encara que no la consideri adequada pels registres formals.

Pel que fa a les combinacions de tres pronoms, aquestes no són tan habituals, però normalment mesclen un complement directe, un d'indirecte i un locatiu o d'un verb pronominal o un datiu ètic. Alguns exemples que proposa la GIEC sobre datiu ètics són: *Poseu-me-n'hi tres* o *A la Joana, bé me'ls hi podrien donar*, que equivalen a les frases *Poseu-n'hi tres* o *A la Joana, bé els hi podrien donar*.

5. TREBALL DE CAMP:

5.1. Objectius.

Els objectius que configuren aquest treball de camp es poden resumir bàsicament en dos:

En primer lloc, vull comprovar si la utilització dels pronoms febles ha anat variant al llarg de les darreres generacions d'unes famílies catalanoparlants concretes. La hipòtesi de la qual parteixo és que la seva utilització sí que haurà canviat, ja que la manera de parlar dels joves, tal com hem vist en aquest treball, ha estat modificada per una sèrie de factors, sobretot, l'avanç de la normalització del català – entesa com una extensió de l'estàndard. A més, els pronoms febles, que és el tema principal del treball, és un aspecte de la llengua que cada vegada és més descarat per part de la joventut catalana, sobretot els pronoms febles que no tenen un equivalent en castellà – *en, hi*. Com ja hem vist anteriorment, ningú no s'oblida un *la* o un *li*. Si de cas, pot haver-hi confusions ja esmentades com seria el cas del pronom de datiu plural: **lis vaig donar el telèfon*.

En segon lloc, vull comprovar si les formes plenes dels pronoms febles - que són típicament genuïnes de les zones de parla gironina -, encara es fan servir en posició proclítica, com era tradicional. Probablement, alguns joves encara les faran servir, però podria ser que no fos per la tradició lingüística familiar, sinó per la influència del castellà.

Així doncs, en aquest treball de camp intentaré trobar situacions lingüístiques de la parla oral que permetin exemplificar que dins una mateixa comunitat de parla, com és la família, la llengua ha pogut canviar a mesura que ha anat passant el temps i ha anat evolucionant la societat.

5.2. Justificació de la mostra.

La mostra que he utilitzat per realitzar aquest treball de camp es basa en un total de set famílies catalanoparlants – quatre de Girona i tres de Torroella de Montgrí. Seguidament, per poder obtenir les dades que evidencien l'evolució del català dins aquestes famílies, he decidit entrevistar tres persones de cada unitat familiar, que són de generacions diferents: un jove adolescent, una persona de mitjana edat i una altra d'edat avançada. Cal esmentar que no ha estat possible entrevistar tots els membres d'algunes famílies, sobretot gent gran, ja que per diverses qüestions de salut o obligacions d'àmbit familiar, no vaig poder entrevistar una dona.

En aquest cas, el fet de la situació pandèmica en la qual ens trobem ha resultat un entrebanc rellevant.

Per poder realitzar satisfactòriament el meu treball de camp, he escollit unes famílies molt concretes que sé que són de Girona o de Torroella de Montgrí de tota la vida i que per tant, el seu català no ha estat molt afectat per gent d'altres indrets. Tot i així, resulta complicat poder trobar algunes famílies amb una parla gens condicionada, ja que aquesta es pot veure afectada pels mitjans de comunicació o xarxes socials i per l'alta possibilitat que hi hagi persones del seu entorn proper que no siguin originàries de la seva mateixa població.

Malgrat aquestes possibles influències lingüístiques que resulten inevitables, en principi, totes tres generacions d'aquestes famílies haurien de tenir una parla força semblant bàsicament per dos motius: un primer és que aquestes persones conviuen juntes o es veuen sovint i el segon és que no s'han hagut de desplaçar a cap altra zona de Catalunya, on hi poden haver diferències lingüístiques més rellevants, com és el cas del català occidental.

He de confessar que, en aquest sentit, els meus avis materns m'han ajudat molt en aquest exercici de cercar famílies originàries de Torroella de Montgrí amb generacions posteriors que no s'haguessin traslladat a altres poblacions, ja que ells coneixen molt bé aquesta vila i tota la seva gent. Avui en dia, costa molt trobar tres generacions familiars originàries d'una població i que encara siguin allà mateix totes tres, perquè molta gent, sobretot per motius laborals, ha hagut d'abandonar la seva ciutat o vila natal i anar a un altre indret.

5.3. La metodologia utilitzada.

Per poder estudiar les combinacions de pronoms febles que feien totes les persones entrevistades, vaig pensar que el millor seria que m'expliquessin algunes instruccions, ja que, quan s'explica com s'ha de fer alguna cosa, normalment, en fem servir força. A més, tal com ens va explicar la professora Blanca Palmada en una classe de lingüística, quan es vol fer un treball de camp i entrevistar gent, no es pot dir mai l'objecte d'estudi, ja que aleshores els subjectes es fixaran més en aquell aspecte i no tindrem els resultats d'una parla espontània i natural.

Inicialment, la meua idea era que la gent m'expliqués una recepta de cuina concreta i com es cuinava, ja que en una recepta de cuina hi poden aparèixer moltes combinacions de pronoms febles. Malgrat tot, finalment, vaig decidir canviar el tema de conversa, ja que els joves adolescents no dominen gaire el món culinari. Per aquest motiu, vaig pensar que seria millor parlar dels jocs d'entreteniment i que m'expliquessin com hi jugaven, un tema del qual es pot parlar a totes les edats.

Per tant, vaig explicar a les persones entrevistades que estava fent un treball sobre l'evolució dels jocs en les diferents generacions i els vaig demanar que m'expliquessin a quins jocs jugaven quan eren petits i com s'entretenien.

Pel que fa a les entrevistes, totes les vaig gravar amb el meu mòbil i estan transcrits a l'annex. És important comentar que he consultat diverses guies de criteris de transcripció i n'hi ha de molts tipus diferents, fins i tot, hi ha alguns treballs que transcriuen les entrevistes fonèticament. En el cas de la transcripció que he fet jo, aquesta ha estat orientada a satisfer la finalitat del treball, que és la combinació dels pronoms febles i, per tant, he utilitzat l'escriptura convencional.

Per altra banda, també he decidit mantenir alguns trets orals, que he escrit en cursiva. Així doncs, les paraules que estan marcades en lletra cursiva són mots que no són considerats normatius. La gran majoria són castellanismes, utilitzats sobretot pels joves.

Per últim, en la transcripció de les entrevistes he fet servir un codi de colors per poder marcar els aspectes lingüístics que em van semblar rellevants:

Els pronoms que estan marcats en taronja són els pronoms que la persona entrevistada ha utilitzat correctament i que, per tant, no s'ha deixat: *I clar, aquí, a veure qui era el millor, competitivitat, que no en falti.*

Els pronoms que estan marcats en verd són formes plenes dels pronoms febles que s'han utilitzat: *Nenes que corrien i una que te corria a darrere.*

Els que estan assenyalats en blau clar són les formes reforçades. Per tant, indica que aquesta persona ja no utilitza les formes plenes o bé, que en aquesta generació ja hi ha una vacil·lació clara entre les formes plenes i les reforçades: *També em va arribar l'època dels braçalets de gometes.*

Els que estan en vermell, indiquen que l'entrevistat s'ha oblidat d'afegir aquell pronom o aquella combinació de pronoms: *La grangeta, que feia aquí fora, doncs (hi) ficava de tot.*

Les combinacions subratllades en groc fan notar que s'ha afegit una vocal epentètica entre els pronoms i el verb: *La meu mare ens(a) feia un berenar en el pati.*

Per últim, les combinacions que estan marcades en lila indiquen que no s'ha afegit una vocal epentètica entre el pronom i el verb: *A nou anys fèiem la comanió i ens fèiem totes les puntes.*

5.4. Anàlisi dels resultats.

Després d'haver fet les gravacions, he pogut comprovar que, efectivament, la llengua dels joves ha canviat d'una manera considerable en comparació amb els avis i els joves.

Pel que fa a la gent gran, es veu clarament que tots utilitzen sempre les formes plenes dels pronoms febles i no fan servir cap forma reforçada. Segurament passa perquè aquestes persones, com que ja tenen una certa edat, l'estandardització del català a través dels mitjans de comunicació i les xarxes socials no els ha afectat tant – o gairebé gens - la seva parla. Cal tenir en compte que quan aquesta generació era jove, el català no tenia tanta presència en els mitjans de comunicació ni a l'escola, com actualment o com fa uns anys. De fet, la primera cadena de televisió catalana, TV3, no es va inaugurar fins l'any 1983, quan aquesta gent ja tenia uns cinquanta anys aproximadament. Per aquest motiu, la seva manera de parlar en català, que en la seva època només estava reservada per a l'entorn familiar i el més proper, no es va veure influenciada per cap factor. Es podria dir, doncs, que aquesta gent manté el català que es parlava a la seva localitat, abans que la gramatització de Fabra la modifiqués.

En el cas de la segona generació, ja es pot començar a notar un canvi tímid en comparació amb les persones de més edat. És cert que la seva manera de parlar és molt semblant a la dels seus pares, però podem trobar algun cas d'alguna persona que s'oblida ja d'alguns pronoms febles, com seria el cas de la família 3 de Torroella de Montgrí, en la qual el fill té alguna errada i no fa servir alguns pronoms febles. S'ha de considerar que aquesta generació ja va tenir una part de la seva educació amb català, tot i que la incorporació del català a les escoles va ser tardana, aproximadament a mitjans dels anys 70, i encara molt minsa. Per tant probablement aquesta gent van començar la seva escolarització en castellà i la van acabar en català. Per tant, ja tenien una certa noció ortogràfica i gramatical del català, encara que no fos gaire rellevant. La forma de parlar d'aquesta generació sí que es va veure molt més afectada pels mitjans de comunicació de l'època. Tot i així, tots fan servir les formes plenes dels pronoms febles, per tant, en aquesta segona generació sí que es van transmetre i mantenir.

Per últim, a la tercera generació – la dels joves adolescents – es veu un canvi lingüístic molt més rellevant de pares a fills, que no pas entre la primera i la segona generació. Pel que fa a les formes pronominals que utilitzen, ja ens trobem amb una quantitat força considerable de formes reforçades, enlloc de formes plenes. A més, els joves també són els que suprimeixen més pronoms i combinacions pronominals en la seva parla. S'ha de tenir en consideració que aquesta generació ha estat molt més influenciada que les altres dues anteriors pels mitjans de comunicació, les xarxes socials i altres llengües modernes que es coneixen actualment. En el seu cas, tots han estat escolaritzats en català des del principi del seu recorregut educatiu, però se'ls ha ensenyat únicament el català normatiu de Fabra. Per aquest motiu, molts d'ells presenten unes certes vacil·lacions entre les formes plenes i les reforçades. És molt probable que, per una banda, segueixin utilitzant les formes plenes pel català familiar que coneixen i,

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

per altra banda, també utilitzin les formes reforçades per l'ensenyament del català que han rebut i que han escoltat des de sempre als mitjans de comunicació.

6. CONCLUSIONS:

6.1. Els efectes de l'estandardització: residualització de les formes plenes.

Tal com he explicat en aquest treball, l'estandardització del català ha estat una de les causes principals que ha generat la residualització de les formes plenes en la llengua catalana.

A través de la idea principal de Fabra d'aconseguir un català estàndard a tot Catalunya es va perdre molta riquesa lèxica i gramatical. Molts aspectes lingüístics tradicionals d'alguns indrets del territori van ser relegats únicament a la oralitat i mica en mica es van anar perdent, perquè no es consideraven prou formals. A més, aquest procés d'estandardització també va tenir el suport de l'educació i els mitjans de comunicació. Tots dos sectors han d'utilitzar un català estàndard, que s'allunyi dels dialectalismes i de les tradicions orals molt concretes d'algun territori. Per aquest motiu, tot el contingut audiovisual i educatiu que rebem en català passa per aquest filtre estandarditzant, que ha fet que nosaltres també pensem que, si no parlem com les persones que surten a la televisió o que parlen a la ràdio, no estem emprant un català correcte.

En el cas dels pronoms febles, les formes plenes són les que s'han vist més afectades, ja que Fabra només les acceptava en posició enclítica i s'ha respectat aquesta visió en els mitjans de comunicació i a l'ensenyament.

Així doncs, a partir d'aquests dos àmbits tan poderosos com són l'educació i els mitjans de comunicació, als quals tenim accés cada dia, s'ha anat duent a terme aquest procés que ha fomentat la reducció de l'ús de les formes plenes i els dialectalismes en les generacions més joves.

6.2. Els efectes de la interferència del castellà: afebliment de *ne* i *hi*.

Des de fa molts anys, el castellà és un idioma que està molt present dins de Catalunya i que, per tant, conviu juntament amb el català. El fet de compartir territori amb una altra llengua molt poderosa, com és aquesta, comporta unes conseqüències lingüístiques clares, com ara que es produeixin interferències de lèxic o gramaticals d'una llengua a una altra.

Pel que fa als pronoms febles, com ja he comentat al llarg del treball, la interferència del castellà ha generat un evident afebliment dels pronoms *en/ne* i *hi* en el català. Es tracta de dues formes pronominals que no s'utilitzen en el castellà i, per tant, molta gent que és castellanoparlant no els coneix i no els fa servir en català.

Aquest procés de debilitació d'aquests dos pronoms es veu molt clarament en les generacions joves. En canvi, les persones més grans encara els fan servir d'una manera evident, perquè mantenen la tradició lingüística catalana que han rebut sempre de casa seva.

El cas dels joves és diferent perquè aquests estan molt en contacte amb les noves tecnologies i les xarxes socials, que majoritàriament es mouen amb l'idioma castellà. Per aquest motiu, tot el contingut que reben els influeix clarament en la seva manera de parlar, provocant que els adolescents utilitzin un català cada vegada més proper al castellà.

Segons el context social de cada generació, semblaria que hauria de ser totalment al contrari. És a dir que les generacions més antigues tinguessin menys noció del català que els seus nets o els seus fills, perquè abans la llengua catalana estava molt marginada socialment. En canvi, els joves ja han pogut gaudir d'una escolarització totalment en català i faria entendre que l'haurien de dominar molt més. Probablement, els joves deuen tenir un coneixement lingüístic escrit molt més abundós que el dels seus familiars, mentre que els seus pares i els seus avis tenen un coneixement de la tradició catalana parlada més rica que la joventut.

6.3. Seguretat i vacil·lació de l'ús lingüístic. Perspectives de futur.

Tal com hem vist en aquest treball, a mesura que la societat va evolucionant, la llengua també va canviant amb ella. És impossible que un idioma es quedi sempre estancat i que no contempli cap avançament, ja que aquest s'ha d'anar posant al dia amb totes les novetats socials. Aquestes modernitzacions són les que, en el fons, van generant tots els canvis lingüístics que es produeixen en una llengua, ja que poden incorporar vocabulari nou – extret, per exemple, del món informàtic o bé d'altres idiomes propers – o construccions gramaticals que fins en aquell moment no es tenien en consideració.

És per això que, en aquest apartat, intentaré proposar una possible hipòtesi sobre com crec que la situació dels pronoms febles pot avançar i en quines circumstàncies ens poden arribar a trobar en un futur.

A través del treball de camp, s'ha pogut veure que els joves ja no fan servir tant les formes plenes dels pronoms febles com els seus pares o els seus avis. En alguns casos, els joves gairebé no fan servir formes plenes i, en d'altres, es veu una clara vacil·lació, és a dir que van combinant formes plenes i formes reforçades. Aquesta clara barreja de diferents formes, acabarà portant a la desaparició, molt probablement, de les formes plenes – fora dels contextos en què fonèticament són inviables, com ara *cantar-el* o *trobar-es* – ja que les reforçades compten amb el suport dels mitjans de comunicació catalans i de l'ensenyament lingüístic de

les escoles. En canvi, les formes plenes avantposades només compten amb la tradició lingüística familiar, que no és tan poderosa.

Per altra banda, és cert que la rellevant influència castellana en el català, també farà que encara se segueixin utilitzant, en posició proclítica, les formes plenes *me*, *te*, *se*. Per tant, aquest aspecte podria fer que la seva desaparició s'allargués una temporada. En el cas dels pronoms *en* i *hi*, que són els que no tenen equivalent amb el castellà, sí que és probable que al llarg dels anys es deixin d'utilitzar i que aquest procés es produeixi abans que en les formes personals *me*, *te* i *se*.

6.4. Altres aspectes que es poden estudiar a través de la mostra.

Abans de donar per finalitzat aquest treball, m'ha semblat interessant afegir un subapartat referit a un tema totalment diferent dels pronoms febles, però que també podria ser un objecte d'estudi per altres treballs de llengua: l'escàs vocabulari i la ineficaç forma d'expressar-se dels joves.

Realitzant aquest treball de camp, m'ha semblat molt impactant el poc vocabulari que posseeixen els joves, en comparació amb els seus avis i, fins i tot, amb els seus pares. S'aprecia clarament que el llenguatge dels joves està molt influenciat pel castellà, ja que tots els joves que he entrevistat pel meu treball han utilitzat, en algun moment, un mot traduït del castellà o directament manllevat d'aquesta llengua. Alguns exemples serien: *munyequets* o *isla*, una traducció de la paraula castellana *muñequitos* i una paraula directament castellana com és *isla*. Aquests mots, en canvi, no han estat utilitzats per cap persona gran ni per cap persona d'edat mitjana.

A més, es nota molt en les gravacions que els joves tenen una clara manca d'expressió oral i que els costa saber-se explicar. Molts s'han d'estar una bona estona pensant com explicar un joc, mentre que els seus avis o els seus pares tenen una forma de parlar molt més clara i entenedora.

Per últim, també és rellevant el fet que els avis o els pares fan servir expressions genuïnes del català, com ara: *Passava un carro de cent en quaranta*, que és una frase feta que, probablement, pocs joves saben o en coneixen el seu significat.

Així doncs, penso que amb aquests enregistraments que he dut a terme, es veu d'una manera molt clara aquesta regressió que ha patit el vocabulari català a mesura que han anat passant els anys i creia que era una consideració prou cabdal com per fer-ne una breu reflexió final.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

Considero que la llengua cada vegada està menys valorada per la societat. De fet, les noves tecnologies ens estan portant cap a una simplicitat lingüística molt preocupant i, si no hi posem remei, les conseqüències poden ser impactants. Per això, opino que hem d'apostar per la transmissió de la tradició lingüística i, d'aquesta manera, evitar que tot aquest tresor de la llengua s'evapori al llarg de les generacions.

7. BIBLIOGRAFIA:

FABRA, P. (1956) *Gramàtica catalana* (12a edició). Barcelona: Teide.

FELIU, F. (2021). «Estandardització, consciència lingüística i canvi lingüístic – a propòsit de la proclisi de les formes plenes dels pronoms en el català central». Dins *De llengua i societat: de la proposta fabriana a la reforma normativa de l'IEC* (p. 15 - 31). Barcelona: IEC.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016) *Gramàtica de la llengua catalana* (1a edició). Barcelona. Institut d'Estudis Catalans.

MARTÍN, P., CASANOVA, E. (2015). «La creació i l'evolució dels pronoms reforçats en català: una explicació». Dins *Actes del Dissetè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (p. 137 - 157) València: Universitat de València.

8. ANNEX:

Entrevistes:

Família 1: (Torroella de Montgrí)

Àvia:

Doncs nosaltres jugàvem amb les nines, després el dissabte anàvem al convent de les monges de clausura i fèiem veure que batejàvem una nina i després la *meu* mare **ens(a)¹⁹ feia** un berenar *en* el pati; un berenar amb totes les amiguetes. Després entremig jugàvem a la sorreta, que és amb agulles de perla, que s'enterren. No me'n recordo exacte [de com es jugava a aquest joc].

Una mica també, jugar a pilota, ja una mica més gran, jugar a mistri, després ja quan corriem i ens amagàvem. Després ja, de més grandetes, amb cinc anys, ens començaven d'ensenyar, la *meua* àvia, a fer puntes al coixí, que **ens fèiem** les puntes pel vestit de la comunió, que a nou anys fèiem la *comanió* i **ens fèiem** totes les puntes. I, *bueno*, entremig doncs quan ja érem més grandets ja jugàvem també amb el teu avi, jugàvem *en* aquí a córrer i jugàvem a lladres i a policies... A corda, també. Quan ja érem més grandets jugàvem a la setmana, al carrer, que es pintava amb un guix al terra i amb un peu enlaire havíem de saltar un, dos, tres i havíem de saltar.

Després ja amb els estudis ja era impossible. *Bueno*, és clar, anar amb bicicleta, totes aquestes coses... el que fa tothom. I ara mateix ja no **se²⁰** m'acudeix res més.

Filla:

Con jo era petita, jugàvem molt a gometa, era un joc que **se** feia amb una goma elàstica, lligada, *o sigui* que era circular i ens la posàvem, *víem* de jugar-**hi**, normalment jugàvem sempre nenes soles, i per jugar-**hi**, **n**'hi havia dues que paraven, que **es** posaven una *amb* una banda i l'altra a l'altra, i aquesta **ens(a) l'anàvem** posant a diferents llocs, per exemple, començàvem aquí als turmells, després als *juneis*, després aquí sota el cul, a la cintura, a sota les aixelles ... i a mida que ens l'anàvem posant més amunt, doncs cada vegada quedava més alta la gometa i les que no paraven havien de saltar. Normalment, cantàvem cançons castellanques o bé alguna de

¹⁹ Afegix una vocal epentética.

²⁰ Fa servir les formes plenes.

catalana també i *nàvem* saltant, fèiem una cua, i saltàvem com aquell que salta a corda *amb però* amb aquesta gometa i fèiem figures.

A casa també hi havia jugat sense nenes i després el que feia era posar-**hi** dues cadires que paraven i més o menys, l'alçada que jo posava la cadira doncs era com si les nenes haguessin tingut la gometa aquí al turmell o al *junei* o sota cul, o on fos. **Hi** passàvem hores i hores llargues, jugant *amb* aquest joc. Era una cosa que **ens hi** dedicàvem moltíssimes hores. També havíem jugat una mica a saltar corda, però menys.

També jugàvem a amagar i a amagar sí que a vegades jugaven nens, era més un joc de carrer, no tant d'escola, sinó més aviat un joc de carrer. A amagar **hi** jugaven nens d'edats molt i molt diferents.

Al carrer hi jugàvem poc perquè a mi m'agradava molt llegir i estudiar i estava normalment sempre a dintre llegint i estudiant, però al carrer **s'hi** jugava a pilota, **s'hi** jugava a amagar. El jugar a amagar és el típic joc de un que para, amb els *uis* tancats i va comptant fins una quantitat determinada i els altres que s'amaguen, és el típic joc de sempre. Després havies de procurar anar-te a salvar tocant amb la mà allà on havia parat el que parava, sense que ell **et** pogués tocar o **et** pogués veure.

A l'escola, a més a més de jugar a gometa, com que hi havia unes escales, jugàvem molt a pedra, paper, tisores, però nosaltres ho fèiem en castellà. Llavors, si guanyaves, pujaves *amont* i el que perdia baixava avall i el que quedava més *amont* de les escales era el que guanyava.

De jocs de carrer també jugàvem a passar l'anell, que cantàvem una cançó i consistia que t'havies de posar les mans juntes i obrir només una miqueta perquè el que parava tenia un anell i **te** posava les seves mans al mig de les teves i a vegades **t'hi** podia deixar caure l'anell o no. A vegades feies el moviment com si volguessis fer caure l'anell *en algú* i de veritat l'aguantaves amb algun dit perquè no caigués perquè *aixís* els altres **es** pensaven que l'havies deixat en aquell i en veritat era per un altre. Després havies d'endevinar qui tenia l'anell.

També havíem jugat al *telèfanu*, que era com el joc dels disbarats perquè havies d'anar passant una informació de l'un a l'altre i aquest joc no tenia gaire sentit perquè l'únic que feies era *na* passant informació de l'un a l'altre a l'orella i l'últim deia el que li havia arribat i només servia

per riure aquest joc perquè veies *que·s via* deformat molt allò que havies dit fins que havia arribat a l'últim de la colla.

Després, a pilota a mi no m'agradava gens jugar al que tingués relació amb l'esport, però sí que jugàvem a vegades a matar, que normalment, quan jugaves a matar amb la pilota, a mi almenys, que **me** feia molta angunia el tema de l'esport i de la violència i això, ja procurava sempre que fossin nenes o nens petits.

A part d'això, ja en aquella època hi començaven d'haver joguines de molt de plàstic, per exemple jo havia tingut el ponimic, que era un poni que tenia unes molles a sota, que hi pujaves i saltaves una mica, i moltes nines d'aquestes de Famosa: Nancys, Nenucos, Pupitas tiene pupas, que era una que tenia al cul uns grans... I totes **els(a) teníem** dobles perquè com que jo tenia una germana, doncs **els(a) teníem** dobles. També teníem la Heidi i en Pedro de ninos i tota la varietat de la Nancy, però el xicot no el teníem. Després en vam tenir unes altres que no recordo com **se** deien de nom, però la meua mare els hi feia vestits de mitja i jo també n'havia fet. A l'escola ens ensenyaven a cosir i així, jo a sisè de primària **em** vaig fer una *vànoa* pel llit. Al *col·le* fèiem labors, **ens(a) separaven** nens i nenes i els nens feien més coses de fusta i així i nosaltres fèiem labors. I diria que això és tot.

A educació física vaig jugar a molts jocs, però recordo l'educació física com un suplici perquè no era gens bona. Només m'hauria agradat molt anar a tennis, m'hauria agradat molt anar a tennis, però només **hi** volia anar perquè **em** compressin el vestit de tennis, que sempre el vaig trobar molt maco. Però clar, jo només volia la raqueta i el vestit i a casa **me** van dir que no, que anar-**hi** per la raqueta i el vestit, no.

Net:

Quan jo era molt petit m'acostumava a anar a fora a jugar, normalment a pilota, amb els veïns, que si amb el veí de davant o uns de més enllà, que hi havia com una mini placeta i allà jugàvem a futbol entre els veïns del carrer. A mesura que vaig anar creixent, vaig anar més freqüentment a *col·le* doncs no tenia tant de temps, i tot i que continuàvem anant a jugar, doncs jugàvem menys. Després també hi havia bastant de jocs de muntar, que me'n recordo que teníem la grangeta, que anàvem a fora i que *teníem que desmuntar(-la)*²¹ cada tres segons perquè sempre

²¹ Pronoms que la persona entrevistada no ha dit.

passaven cotxes. Després va ser quan vaig començar a anar a Girona i ja no vaig tenir tant de temps per jugar a fora i me'n recordo que, jugar així al carrer, ja no hi²² jugava tant. En canvi, sí que després, cada cop més amb els amics, per anar a jugar, en comptes d'aquí a fora, anàvem que si al camp de futbol, que si al safareig, després allà a baix als *skates*, que això sí que me'n recordo que era com molt, ja no era tant en aquí, sinó més, anar als llocs i quedar amb tota la gent.

A mi de petit mai me varen deixar tenir ni Nintendos, ni Plays i la primera connexió que vaig tenir va ser amb la meua *tablet*, que me la varen comprar, crec que era a cinquè de primària o quart i encara era del meu pare, però la utilitzava més jo que ell. I després sí que recordo que vaig començar a quedar-me més a dintre i ja no sortia tant al carrer. Tot i que, *bueno*, continuava fent allò però no era allò de, arribava a casa i anar directament al carrer a veure què trobem. Era més, si quedo, després ja sí que hi vaig.

-I a la *tablet*, tenies jocs?

Sí, a la *tablet* tenia alguns jocs, tot i que tampoc els entenia tots. Tenia els típics jocs de petits, però que n'hi havia molts que me'n recordo que me costava molt saber com jugar(-hi), passaven moltes coses i no sabia què passava. Sí que després me (m'hi) vaig començar a acostumar, però me'n recordo que al principi, per descarregar-me un joc, li tenia que demanar permís a la mama, que era com per si de cas, que no fos de pago o coses així.

Després va ser quan va arribar You Tube, que You Tube crec que va ser un gran canvi, perquè era molt de contingut amb molts de vídeos, que et²³ (t'hi) podies estar molt de rato i que, crec que va canviar bastant. Ara més cap endavant ja ha arribat, que si Twitch, que si videojocs professionals ... que a tot aquest món ja no hi he entrat fins ara, però ...

-La teua àvia ens ha dit que quan eres petit jugaves amb una col·lecció de dinosaures o alguna cosa així.

²² Pronoms febles que la persona no s'ha deixat.

²³ Utilitza les formes reforçades.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

Sí, *bueno* lo de la grangeta, que feia aquí fora, doncs (hi) ficava de tot. *Lo* que es trobava per casa, doncs l'hi ficava. Me'n recordo que tenia grangeta, però hi havia més dinosaures que animals.

-Agafaves dinosaures i jugaves.

Sí, o sigui *munyequets* que trobessis per casa, doncs, els anaves portant allà i tot eren animals. Bàsicament, era anar fent veure que era com un zoo i que la gent l'anava visitant i tu controlaves la gent i els animals i anar fent històries.

-I algun joc així de la Play, que te'n recordis que juguessis?

Mario Car o Wii Sports.

-Quin era el de Wii Sports?

Wii Sports era el de tennis, el de beisbol, el de *boxeig*, de la Wii, que me'n recordo que quedàvem cinc o set i ens ficàvem aquí a veure qui era millor de cada esport i fèiem com les olimpíades a casa i si tenies varis *mandos* podies jugar entre vosaltres. I clar, aquí, a veure qui era el millor, competitivitat, que no en falti.

-I normalment, a quin esport jugàveu més?

A tennis, probablement, perquè era el més fàcil, perquè després també hi havia el beisbol, però no en tocàvem ni una.

Família 2: (Torroella de Montgrí)

Àvia:

Jo jugava a la setmana, a agulles de perla, que amb agulles de perla jugaves a caps i traves o terreta. A això jugàvem al pati de *col·lègit*. També jugàvem a corda; a salar, que eren nenes que corrien i una que te corria a darrere i *con te* tocaven havies de parar.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

Després també feies grups i enraonaves a l'hora del pati. Allà a les monges **hi** havia una taula de pedra al mig del pati i enraonaves un *rato*.

Després aquí casa, amb les amigues que venien, jugàvem molt a fireta i també a senyores i senyors. Després a mi m'agradava molt jugar a vendre, la *meu* mare **me** donava coses, carbassó, una fulla de col i veníem. Ara a aquest temps fèiem veure que fèiem *brunyols* amb sorra. Ens agradava fer coses d'aquestes.

També jugàvem a una cosa que es deia la cuit, que era de córrer i amagar. T'havies d'amagar i després els havies de trobar.

Nosaltres els dissabtes, hi havia vegades, que posàvem una pesseta d'aquelles de paper lligada amb un cordill i anàvem allà a ca la X i quan passava un carro de cent en quaranta, la veia i nosaltres l'apartàvem. Després s'enfadava i nosaltres *rivíem* molt.

Després ja varen venir senyores de Falange a fent-**se** fer cursets i varen portar la novetat de jugar a voleibol i jugàvem a voleibol.

Filla:

Jo jugava a gometa, a arrencar cebes, a agafar mistri, a vòlei i a pilotes, tot això ja sí.

-A vòlei jugàveu nens i nenes barrejats?

Sí, nosaltres ja estàvem nens i nenes. A les agulles no **hi** he jugat, **hi** havia jugat aquí a casa amb ella [la seva mare], que m'ho va ensenyar, però no era pas *lo* meu.

Després ja va venir l'oca, el dòmino, els jocs de taula ... ; a nines també i a matar també **hi** jugàvem i **em** sembla que jo ja estic.

Aquí a casa, doncs això, que també **me** donaven una fulla d'enciam i **me** n'anava allà a fora a *taiar-ho*, **me** posava una fusta i anava posant per vendre, però com que era sola, jo **me** venia i jo **me** comprava. No tenia ningú més i m'ho tenia de fer tota sola. Anava preguntant "Què vols senyora?" i ja està.

Neta:

Nosaltres jugàvem a allò que jugaves amb la pilota i no podia tocar el terra i havies de dir PEL – SAC i després ja tocaves i tiraves la pilota fort i qui toqués, primer era una *colleja* fluixa, després forta, després el passadís, xutar la pilota, etc. (Hi) jugàvem aquí a la plaça, és que no me'n recordo com es diu això.

Nosaltres també jugàvem a futbol, a bàsquet, però després hi havia *lo* del rellotge aquell: a la taula de ping-pong jugaves amb una pilota de bàsquet i feies *dos* files, primer tocava un, després passava l'altre i qui havia tirat ja anava a l'altra banda. Després, a part, amb la pilota jugàvem a una cosa que era com: feies tres tocs amb la pilota i després no podia tocar al terra i a l'últim que li toqués, tocava alguna *colleja* o alguna cosa així. És com *tipo* matar.

Després també jugàvem a jocs de mans, la gometa aquella, és que no sé com es diu, que (hi) havia formes [amb els dits] i tu quan ho (l')agafaves, havies de fer una altra forma i anaves fent.

Després també hi havia jocs de mans, com el *don macarrón*. També em va arribar l'època dels braçalets de gometes; allò de fer les gometes, me va arribar aquella temporada a mi. Nosaltres ho veníem amb diners, la gent ens ho comprava de veritat, però ens ho van prohibir després perquè van veure que els hi robàvem.

També fèiem coses amb fang i quan quedava amb els amics, anava a fer el volt, a mirar una pel·li ... La Nintendo a mi em va arribar a primària, quan vaig fer la comunió i amb els mòbils, no hi havia ningú de la meva edat, fins a sisè. Aah! Amb guix també dibuixàvem coses.

Família 3: (Torroella de Montgrí)

Àvia:

Jo als sis anys, com que el meu pare no tenia la casa acabada, que la feia al costat de cals avis, doncs vam anar a dintre el poble, de lloguer i en allà, per jugar érem molta mainada. Si, per exemple jugàvem amb en X, doncs ell tenia bitlles, construccions, tenia molts de contes i llavors, con érem tota la colla, jugàvem a mistri, és clar, tot eren cases de pagès i ens (a) ficàvem per dintre a les entrades de la gent, que hi tenien el carro i hi tenien de tot. Jo jugar a nines, no és que hi jugués massa perquè trobava que les nines no feien res, no es movien les nines. En

aquell carrer hi havia molta mainada i hi havia la X, que era amb la que jo jugava més, perquè era de la meua edat, que tenia un germà i és clar, miraves aquell nen i es bellugava i *rivia* i plorava ... i clar.

Llavors també hi havia una *meua* cosina, la X, i en X ... i també tenien una altra nena, la X, que **se'ls hi** va morir... però és clar, tot això eren com joguines. Després també hi havia la X ... més mainada. La seua mare planxava, que a mi m'encantava, d'anar-**hi**, perquè aquella casa sempre era plena de *tapetes* emmidonats.

Després, per exemple, si la X era a casa dels seus avis, doncs jo anava a jugar amb una nena de l'altre costat, que era una mica més petita que jo, que era la X, i el seu pare sempre **ens feia** dibuixar, **ens feia** dibuixos. Per exemple, mira, deia: Això, un arbre d'hivern, feia un tronc i feia quatre branques. Llavors deia: Ara tu vols un arbre d'estiu? L'emplenava de verd. Tu vols un arbre que tingui, diguéssim préssecs o peres o *lo* que sigui? Doncs en aquell arbre, ell **hi** dibuixava. Clar i també passaves el temps.

Jo tot de *juguets* que **me** venien per reis ... una pilota i jo deia: Què hi ha a dintre? I **me** deien: No la toquis! I jo: Però vull saber què hi ha a dintre. I resulta que no parava fins que vaig obrir la pilota i: Ai que no hi ha res a dintre! Els *juguets*, tots volia saber com anaven guarnits, tot volia saber com anava fet. Les nines, una vegada, a la *meua* germana li van regalar una nina i jo volia saber què hi havia a dintre la nina i la *meu* mare em deia: No la toquis, que la faràs malbé! I jo, és clar, vaig agafar unes estisores i li vaig tallar el peu. Jo tot havia de saber com anava i amb el que perdia molta estona, que m'agradava molt era un àlbum que teníem de papallones. Per exemple, jo agafava aquell àlbum i, és clar, com que jo tenia la falda tan petita que no m'hi cabia, doncs *m'ajonellava* a terra i posava l'àlbum en el *sillonet* que tenia. Llavors, quan vam canviar de casa, aquell àlbum no me va arribar i jo només demanava aquell àlbum i **me** deien: Ja sortirà! I aquell àlbum no va sortir mai més i era un àlbum que jo m'hi entretenia que no vegis.

Després ja, un cop vam canviar de casa, que jo tenia sis anys, doncs què passava que aquí no teníem veïns, no teníem ningú i mira, com que l'àvia era aquí al costat, anàvem a ca l'àvia i mira, i l'àvia doncs tenia conills i polls i donàvem menjar als polls i tenia gats i tenia gossos i mira i així m'entretenia.

Llavors també tenia com unes cartolines, que eren nines dibuixades i *esvien* de retallar i **els hi** havies de posar aquells vestits i *bueno* i aquesta era la manera de jugar a nines. Després ja *con* vaig tenir vuit anys, ja vaig canviar de la classe del petits a la classe del grans i la senyoreta ja **ens feia** fer labor. Ja els reis **me** van portar un estoig i allà hi havia de tot. Llavors, com que jo ja vaig aprendre de cosir, doncs, me'n recordo que li vam demanar en a la *meu* mare que **em dongués** un tros de roba i vaig agafar una capsa de sabates grossa i en allà, vaig fer-hi un matalàs, vaig fer-hi un coixí, etc. de tot **hi** vaig fer-**hi**. Més endavant, *con* vaig *essér* més gran **en** vaig tenir una, de nina, molt grossa, que es deia la Rosaura i li dèiem la Rosa. *Con em* vaig casar, **me** la vaig emportar, també, cap a casa. *Inclús*, imagina't si era grossa la Rosa, que el vestit de la comunió de la *meua* filla li anava perfecte. A més a més, aquesta la Rosa li donaves la mà i caminava, era molt alta, feia setanta centímetres d'alt. I llavors també aquesta la Rosa tenia com una mena de roda, que tu la cargolaves i les trenes **se** li escurçaven. Portava com unes cuetes. Aquesta la Rosa era molt *xula*, **me** la varen trencar les meues filles al final.

Llavors a l'escola saltàvem a corda, fèiem una rotllana, que ens passàvem un anell. Totes *aixís* assegudes i ens passàvem un anell. Després també, de la mateixa manera jugàvem al joc dels disbarats, que tu per exemple li deies una paraula *amb* una nena i ella l'havia de passar amb una altra i l'havia d'anar passant i al final: a tu què t'han dit? I no tenia res a veure amb lo que et deien primer del que et deia el *rader*. També jugàvem a la setmana.

Llavors a casa, ja amb la *meua* germana, a llegir, la parxís, també jugàvem a cartes i és clar, també passàvem molta estona doncs repassant la lliçó, perquè *en* a mi l'escola ja m'anava bé, m'anava molt bé, però no era d'aquelles que m'ho llegia una vegada. A més, la senyoreta volia que ho diguéssim tal com **ho** deia el llibre, no ens podíem pas ni equivocar d'una coma.

Llavors *con* anava a Albons a casa els meus cosins, ells com que eren nens, *bueno* ells tenien una nina molt grossa que era de la *meu* mare, que *con* la *meu* mare va marxar, no se la va endur i li va regalar la senyora del mas. Amb ells més aviat jugàvem a boles, jugàvem amb cotxes, etc.

Llavors jo ja a casa vaig tornar a fer àlbums, sempre volia menjar xocolata, perquè com més xocolata, més cromos tenia i és clar, vaig fer "Las maravillas del mundo", vaig fer "Ben - Hur", que **me** sembla que hi ha uns 250 cromos, també vaig fer "La guerra de la Independencia", en "Tom Sawyer", després uns de figures històriques i ja està. Després més endavant vaig tenir

una veïna petita, que sempre **hi** anava a jugar perquè era una nena que era molt maca i a més era molt intel·ligent, *con* passàvem per aquí el *matadero*, que hi començava d'haver-hi tota aquella *barrumera*, ella sempre deia: mira barrumba, barrumba! I amb aquesta nena m'hi vaig entretenir molt. I ja està, a dotze anys ja **me** van *enxufar* a la *peluqueria* i als caps de setmana i als estius per no córrer carrers i ja està.

Fill:

Quan eres petit sorties de casa amb la pilota sota el braç i amb bicicleta i després jugaves amb la pols. També jugàvem al palo mato, que era el beisbol castellà, amb un pal. Un dia jo estava esperant a *radera* esperant que em toqués i el de davant tira, deixa anar el pal *enradera* i **me'l** fot al nas. Això del palo mato és curiós perquè abans anàvem amb *tejanos* i ara són texans. Ves a *sapiguer* el palo mato com ho dirien ara. Bàsicament era *lo* mateix, un tirava la pilota l'altre **li** fotia castanya a la pilota, uns altres l'havien d'agafar i tirar en el que havia tirat la pilota, en el que havia tirat la pilota en el del pal i els altres havien d'anar *corriguent* unes bases i ja està. Això es feia en el camp que hi havia al final del carrer de Figueres; quan s'acaba l'asfaltat, passes el torrent, i a mà dreta hi ha un camp i es feia en allà. Lògicament, hi havia mainada amb 10 anys de diferència tranquil·lament. Anaves allà en bicicleta i *bueno*, sorties de casa amb la bicicleta a sota el cul i potser feies 10 metres.

També jugàvem a *col·lègit* en el *potro*: un que es posava dret contra la paret, amb la paret a l'esquena, tres o quatre es fotien ajaguts, o sigui tombats contra la panxa del que estava contra la paret i feien una L i era anar saltant allà a sobre fins que algú cabia. Era un joc força bèstia, ara estaria prohibit i tot.

També, a *caniques*, les famoses *caniques*, que hi havia el *bolo*, que el *bolo* era la *canica* grossa, que es feia servir més per pinçar les petites. Generalment el *bolo* era un coixinet amb boles grosses metàl·liques i clar, anaves buscant metalls a veure qui podia aconseguir un *bolo* d'aquests. Clar, futbol per la meua part, sempre jugava com un pito. Bàsicament, era la bicicleta i anar a voltar i després ja trobaves coses per entretenir-te, quan eres petit, les típiques barraques amb canyes i pals. A l'estiu assaltaves l'hort d'algun pagès i li foties la síndria i la trencaves i **te** la foties calenta, que no valia res i potser era verda, però *bueno* ja havies passat el *rato* veient que no t'enganxés el pagès.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

Sí que hi havia també els típics cotxes, a casa, jugaves *bueno*, si **(en)** tenies. Recordo a casa, una *alfombra* que hi havia i jugaves amb els cotxes sobre aquella *alfombra*.

Jo me'n recordo a l'estiu que agafava bicicleta i baixar aquí el carrer del riu, agafar la mota i anar fins a la resclosa, que feia una baixada que et portava a dintre el riu, a dins del Ter, ens *traviem* la roba, ens quedàvem amb *lo* mínim, alguns altres sense, baixàvem la baixada i bicicleta i nosaltres i tot a dintre el riu. Clar, imagina't això als anys 80 i pico amb plena contaminació del riu, *bueno* per això el covid no ens ha matat, perquè això ja ens devia immunitzar. Després havíem de rescatar la bicicleta de dintre el riu, treure-la d'allà, etc. Això sí, la bicicleta quedava neta. Allà la gent també **hi** anava a rentar el cotxe, una de les activitats del dissabte i del diumenge era anar allà. Alguns **hi** anaven a berenar i, clar, com que el riu quedava molt a prop, hi havia com una mica de platja de sorra gruixuda, baixaven amb el cotxe allà i feien una mica de festa, una mica de jocs i, si algun portava alguna galleda, anaven a buscar galletades *d'aiga* del riu Ter, i després fotien *aiga* del Ter per sobre, ensabonaven i esbandien i ja està.

Net:

Jo jugava a l'infectat: un parava durant un minut i tothom s'amagava. Era com el joc d'amagar, però, si et pillen, pillen els dos i, si **en** queda un, aquell guanya. Després també jugava als típics jocs d'amagar i així.

També, al tot s'hi val: va un per fora, estan fent una rotllana, toca el cap d'un i **(en)** surten dos corrent i han d'agafar lloc. Doncs és el mateix, però tot s'hi val. He vist gent acabar dins de *basures*, dins de l'aigua, etc.

Després també els jocs típics de *col·le*, amagar o el mata conills, a gimnàs.

-I de jocs de Play i de la Nintendo?

La Play no l'he tingut, la Nintendo vaig jugar al Mario i ja està. Poc més. Vaig estar mirant You Tube dos anys i ara quasi no **(hi)** jugo.

-I després els jocs típics que deies que es feien a Educació Física, no?

Sí, *lo* típic, el mata conills, el cementiri, etc.

-Mata conills i cementiri, no és el mateix?

No, (**al**) mata conills estàs tots en un camp, mates i quan **et** maten, t'apartes i quan maten al que t'ha matat, estàs viu. El cementiri és aquell que tens dos camps, a darrere hi ha com un segon camp, quan (**et**) maten vas al cementiri i pots matar també des d'allà, i si mates, et salves.

Família 4: (Girona)

Avi:

Jo sobretot jugava a *caniques*; les *caniques*, es posaven ... per exemple, feies un *quadro* i posaves, en aquí mig, **hi** posaves *caniques* i *después* marcaves dos metres o tres i, amb la bola grossa, la tiraves i *después*, si **en** feies sortir una, podies tornar a tirar i aquella la guanyaves, fins que, si tenies molta punteria, les que **hi** havia allà dintre **te'ls(a) quedaves**. Allò és posar un res de boles i miraves d'apuntar, com un tiro i anava amb una bola de dintre i, si sortia d'aquell *requadro*, aquella bola és teva i, *después* tornaves tirar i si no **en** tocaves cap, *después*, si éreu tres o quatre, us anàveu tornant, fins que no **hi** havia boles a dintre.

Nosaltres jugàvem a cartetes. *Abantes se* gastaven moltes capsas de cerilla i amb una banda de les capsas de cerilla, que eren petites així, **hi** havia una figura. Era maco i després **se** *retaiaven* aquests i **els(a) guardaves**. Això era jugar a cartetes. Després amb un banc, tiraves des d'aquí a terra i deixaves un a cada un a terra i *después* tu, **n'hi** tiraves un altre i si tenies la casualitat de tocar aquella, aquella l'havies guanyada i tornaves amb una altra. Si no la tocaves, aquella quedava pel que venia darrere de *repuesto*.

També jugàvem a bèlit. Per exemple, una fusta un mica més llarga i feies una punxa a cada cantó i amb un altre bastó, *o sigui*, tu claves una punta i allò se n'anava enlaire i havies de picar i el que la feia anar més lluny, aquell era el que guanyava.

Jocs de *col·lègit*, bàsicament eren jocs de saltar, el que saltava més lluny; a futbol, anaves escollint, perquè feies equips i jugàvem amb pilotes fetes de parracs, embolicades, allà a la plaça.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

(Àvia) Això s'hi jugava més a l'hivern, igual que a saltar corda, a la xancla, etc.

Después lo que se jugava també, a fer dolenteries, a empenyar.

A *frontón*, per exemple, allà teníem un *frontón* que els diumenges hi jugaven la gent gran amb la mà.

(Àvia) Quan sortien de *col·lègit* feien això.

Sí, però hi havia les normes igual perquè hi havia la falange, que si tocaves a baix, havies perdut i *después* tocava la paret i rebotia i l'havies de tornar, si no la tornaves, havies perdut. Era un tanto. Com a la pilota basca, però ells hi juguen amb pala, nosaltres amb pilotes que ens els(a) feia el pare d'un.

També jugàvem a lladres i policies pels carrers i a vegades espantàvem una dona, anaves a una cantonada i no podies mirar perquè després et descobrien i *con* senties el trepig d'una dona, l'espantaves.

Filla:

Nosaltres jugàvem a saltar corda i llavors allò de les gomes. Agafàvem una goma blanca amb els peus, posàvem una goma blanca als peus i ens posàvem quatre. Llavors una havia d'anar saltant d'aquí a aquí i llavors anàvem pujant la goma. La goma estava quieta i anaves pujant d'alçada. També a això, a la xancla, la xarranca, a agafar, al mocador. Després n'hi havia dos, que per perillosos els van prohibir, un és el *xurra*, *media manga*, *mangotero*, aquell el Cavall fort; que un es posava a la paret i n'aguntava un pel cap, després els altres s'anaven tirant a sobre. El van prohibir perquè la gent es feia mal. Després un altre era la serp, molt perillós. Anàvem totes agafades i anàvem corrent, corrent, corrent i llavors quan al primer li *picava*, es parava i feia arrastrar tothom. Llavors, clar, l'últim ... A estirar la corda, també, però era més d'excursió. Després també a les *caniques* o boles o bales.

Nosaltres jugàvem al hobit. El hobit era un forat que fèiem a terra i jugaves a *caniques* allà al voltant i s'havia de jugar a tirar la *canica* dins el forat.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

Després allò que nosaltres **en** dèiem miniatures. Eren uns *cromos* petits, que els fèiem saltar i els que es giraven, ens els quedàvem.

També a representar pel·lícules o sèries, com Los Ángeles de Charlie, Vacaciones en el Mar, Los hombre de Harrilson, etc.

Després, de [jocs de] taula, el parxís, les dames, les cartes, etc. I després de jocs de taula així *xulos*, el Monopoly.

També jugava al palo mato. El palo mato és la versió d'aquí del beisbol. Es posava un de base, tirava la pilota, i l'altre l'havia de picar i l'equip de darrere havia de collir la pilota i mentrestant, n'hi havia un que *correvia* les bases.

I també jugàvem a una cosa que es deia la peste alta, que havies de córrer i enfilar-te a algun lloc, perquè sinó **te** tocava parar.

(Neta) Ara **es** diu The floor is lava i t'has de posar a sobre un lloc perquè no pots tocar el terra.

Neta:

Els jocs que jugàvem de petita es poden dividir, jo crec: entre els que jugàvem al *col·le* i els que jugàvem fora. A dins del *col·le* jugàvem a jocs més de grup, crec. Tipo el *pilla pilla*, etc. De més petites, potser a la xarranca, però ja de més grans, ja no tant: allò dels números. També anàvem per èpoques, una mica. Una època saltàvem a corda, després ens passava l'època. Després, quan entràvem al menjador jugàvem als ... com es diu això? [fa un gest amb les mans].

-Als jocs de mans.

Sí als jocs de mans. Després també hi havia èpoques que jugàvem al mocador, aquell d'agafar i anar corrent, després l'època que jugàvem al cementiri i al mata conills. Anava per edats, per èpoques de l'any, una mica. Quan plovia jugàvem a cartes, a les famílies aquelles.

Després fora del *col·le*, jugàvem al *parque*, pues a lo que hi havia. Si estàvem al *parque* jugàvem molt a papes i mames, *bueno* això també al *col·le*, quan érem més petits. Després

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

anàvem al gronxador, fèiem sorra fina, anàvem al tobogan. Fer sorra fina, al pati dels petits, perquè era quan érem petits.

Vam tenir una temporada que agafàvem insectes i **els(a) posàvem** com ... Agafàvem cucs, formigues i escarabats i **els posàvem** tots a un lloc i creàvem allà com un ...

A casa, a la nostra edat crec que tothom jugava molt a nines i jo el que feia molt era mirar pel·lícules i les representava després. **Em** disfressava molt. També mirava els Teletubbies i mirava molt la tele, la veritat. També hi havia l'època de patins, que voltàvem amb patins al parc i és això, hi havia com èpoques de joc i també depenent de l'edat.

Una vegada es va posar molt de moda jugar a ... saps com aquell joc de corda que entrava una persona al *pelotón*? Allò de: que entre el pelotón número uno, que entre el pelotón número dos, etc.[cantarella del joc]. O també **hi** va haver una època que es posava de moda allò de assentar-nos als peus i assentar-nos a terra i ens tocaven el cap i l'havies de perseguir i posar-te al seu lloc i després si **te** treia el lloc, doncs parava l'altre. Després també al de lladres i policies. Després **n'hi** havia un altre que també t'assentaven en rotllana i **n'hi** havia un que era l'assassí. Com que era l'assassí anava matant gent fent així amb l'ull – pica l'ullet – i després (**n'**)hi havia un, que era l'àngel o la fada o no sé què, que havia de *pillar* qui era l'assassí, endevinar-ho i ... Després quan era festa de final de curs fèiem gimcanes o jugàvem a la guerra d'aigua, però això a final de curs.

I després també hi havia la Nintendo.

Hi havia una època que portàvem la Nintendo en el *col·le*. Dels jocs de la Nintendo, quins **n'hi** havia? El Nintendogs, el Imagina ser mamá i després jo **en** tenia un de dofins i el Mario Bros i el Mario Car, etc. Vam tenir l'època Nintendo. I amb el meu pare jugàvem de petita també, m'intentava ensenyar a jugar a escacs, però no tenia gaire paciència jo. Jocs de taula també hi jugàvem: vam passar l'època del Cluedo, que **hi** jugàvem molt, (**en**) teníem un de semblant al Monopoly, després el Trivial, però això ja érem més grans, ja no és petita.

(Àvia) Això només hi juguem per Nadal.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

I després quan anàvem a les festes d'aniversari, doncs, també fèiem jocs més diferents. Jugàvem a la Gallineta cega.

Ara me'n recordo que hi havia una època que jugàvem a que anàvem de dos en dos i una persona anava amb els ulls tapats i havia de confiar en l'altre per on la portava i anaves caminant pel pati i un amb els ulls tancats i l'altre que el portaven.

Després els nois *lo* típic: futbol, bàsquet, etc. Jo *igual* bàsquet, alguna vegada sí. I també vam tenir l'època del voleibol, etc.

De molt molt petits, en el pati dels petits, tots els jocs típics amb els *boingui – boingui*, que a casa l'àvia també en teníem. També el que feia, quan jugava a casa l'àvia, **em** banyava al cossi.

(Avi) Encara el guardem, eh. Ara no **hi** cabries.

Si no **hi** cabia ja quan tenia vuit anys, imagina't ara.

Família 5: (Girona)

Avi:

Nosaltres jugàvem molt a saltar i parar, després jugàvem a boles, a amagar, a *saque*, que tiràvem una pilota a la paret i anàvem fent, com si fos *frontón*, saps? Després jugàvem a futbol molt i anàvem molt a pescar, perquè fèiem molta vida en el riu. Jugàvem amb balces, amb la bicicleta, fèiem cabanyes... També jugàvem a mistri, *etvies* d'amagar i aquestes coses jugàvem.

També jugàvem molt al muxi, que era com un os de la cuixa del xai o del vedell i el tiraves i segons quina cara *cavia*, guanyaves o perdies. Normalment era d'un xai, perquè era més petit i tenia com quatre cares: hi havia una cara que feia com un panxa i si *cavia* dret, era com tenia més valor i era *con* guanyaves. Després el que guanyava era el rei i ell decidia com havíem de seguir jugant, llavors **es** feia més *a lo bruto* o no tant. Això era el muxi.

Jugàvem molt a la baldufa, també. Això era depèn de les èpoques, saps? Per jugar a la baldufa, feies una rodona, posaves una baldufa a dintre i després *con* tu havies de tocar la baldufa que hi havia a dintre i si la *trevies*, si la tocaves, **et** quedaves la baldufa aquella. Si no **te** rodava bé

la baldufa, o sigui havia de tocar dintre el *ruedo*, però al mateix temps havies de sortir. Si la baldufa **te** quedava a dintre aquell *ruedo*, *después* tu perdies. El que guanyava **se** la podia quedar. *Con te* tocava parar, normalment, posaves la baldufa més lletja, per no perdre la més maca.

També hi havia el joc del cavallet, que era un que havia de parar i havies de saltar *en* aquell que parava, que *esvia* de posar *aixís* ajupit amb les cames flexionades per *vall* i tu havies d'anar saltant diferents vegades. A la una amb una, a les dues pet de gos, al pet de gos no sé què fèiem, a les tres salta pagès, després saltàvem una mica més drets i havies d'anar més de pressa, a les quatre martellet o caixa, que *con* saltaves havies de triar o martellet o caixa i si triaves martellet, al mateix moment de saltar havies de *ventar-li* una cossa al cul. Si tu això no ho sabies fer, automàticament, aquell que parava passava a la cua i tu **te** posaves a parar. Després, si deies caixa, al moment de saltar, havies de fer-li una mica d'esgarrapada a l'esquena. Després també dèiem, a les sis cavall gris, que volia dir que **et** podies posar una mica més dret, a les set cavall dret, que t'havies de posar *casi* dret i havies de saltar *casi* dret. Aquest joc no **ens hi** van deixar jugar després perquè era perillós de fer mal. Si feies una patacada forta i el que parava no estava *al tanto*, li podies fer mal.

Filla:

Quan era petita m'agradava molt jugar a goma, la goma aquella que saltaves d'un lloc a l'altre i primer començàvem pel turmell, després pujàvem fins a darrere el genoll, les gomes, després les pujàvem aquí a l'alçada dels malucs, de la cintura ... M'agradava molt això.

També m'agradava molt una cosa que **en** dèiem Els nous, que jugàvem amb una pilota a la paret i llavors, començàvem pel nou i amb un gest a la mà havíem de donar nou cops a la paret amb la pilota. Llavors venia el vuit, canviaves de posició, les mans, i donàvem els vuit cop, i el set, el sis, el cinc... i anàvem baixant, fins arribar al zero. Guanyava doncs qui no li queia la pilota a terra. Era molt *guai* aquest.

També m'agradava molt saltar a corda, és clar, cantàvem cançons en castellà com ara el cocherito leré, que era molt divertit. Tot això, jo tenia, set, vuit, nou anys.

A casa m'agradava molt jugar a donar canvi. Jo sola jugava a vendre. M'inventava els diners i anava guardant monedes dels pares quan anaven a comprar, els posava *amb* un calaix i jo

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

mateixa deia: doncs seran 125 pessetes. Llavors obria el calaix de la tauleta i hi guardava el canvi. Era com la meva caixa registradora. Ara les nenes tenen caixes registradores d'aquestes tan automàtiques que fan música, però com que nosaltres no **en** teníem, era el calaix, el calaix de la tauleta de nit. També feia servir a vegades el calaix de la màquina de cosir. La meva mare tenia una màquina de cosir d'aquelles amb un moble molt *xulo*, que anava amb un pedal i llavors hi havia dos calaixos. Me'n recordo que era molt *guai*.

També jugàvem a amagar, a atrapar ... no jugàvem al *pilla pilla*, nosaltres jugàvem a atrapar. Aaah i un altre que m'agradava molt quan ja era més grandeta era jugar a matar amb la pilota, el joc típic aquell dels dos camps que si **te** tocava la pilota i queia a terra havies d'anar al cementiri, a l'altra banda, i des del cementiri mataves als altres. Nosaltres en dèiem jugar a matar, no era el cementiri.

I, com no podia ser d'una altra manera, a vegades jugàvem a marisa, que també jugàvem amb una pilota i agafaves la pilota i deies: marisa marisa per la X i tiraves la pilota enlaire i la X havia de córrer a agafar la pilota, abans no toqués a terra i si la pilota tocava a terra i feia vots, quan la X l'agafava, deia: marisa, i tothom *esvia* d'aturar. *O sigui*, mentre la X anava a buscar la pilota, tothom corria per allunyar-se de la X. Llavors la X havia d'intentar tocar amb la pilota algú dels que s'havia arrencat a córrer.

També jugàvem al pica paret, a l'un dos tres pica paret. Aquest també és molt típic i aquest també encara **hi** juguen els nens ara al pati.

També recordo jugar a *caniques*, amb el meu germà. Clar, jo era molt dolenta, però, és clar, havíem de jugar a jocs de nens també a casa. I ja està, em sembla.

Neta:

Pues jo de petita jugava al cementiri al *col·le, bueno* bàsicament a Educació Física. Es tracta de que hi ha dos equips i que cada equip (**n'hi**) té un que està al cementiri, que és a l'altre costat de camp. Llavors es tracta de matar la gent de l'equip contrari i guanya l'equip que **es** queda amb algú al camp i no estan tots morts. **En(a) l'altre** equip, per exemple, acaben tots morts.

Vitalitat i formes dels pronoms febles en el català oral actual: una anàlisi prospectiva de les localitats de Girona i Torroella de Montgrí.

També jugàvem al Pica paret, que és un clàssic. Allò: Un, dos, tres pica paret, un, dos, tres, ja [cantarella del joc] i la gent s'anava movent i quan el de la paret **es** gira, *pues* els altres s'han de parar. Això és el clàssic de tothom.

-Alguna altra cosa, que recordis?

Al *col·le*, fer sorretes allò amb la mà al terra i posar-**hi** aigua, algú ho feia. Llavors, això, sí.

-Després, de la Wii, de la Play, la Nintendo ... jugaves a alguna cosa?

Home, sí, el Just Dance és un clàssic. Els tinc *casi* tots, la col·lecció, perquè cada cap d'any, amb la família i uns amics juguem al Just Dance, com a competició. És un *show*, eh.

-Molt bé. Algun altre joc així de la Nintendo o de la Play, que recordis?

El Wii Party, **em** penso que **es** diu, que hi ha *com* mini- jocs, però no és que hi jugués gaire. Aquell que hi ha la *isla*, que has de fer la volta i hi han *mini juegos* i no sé què.

Família 6: (Girona)

Àvia:

Primer jugàvem a corda, que era una corda llarga *amb* un a cada cap i feien *aixís*, *aixís* i *nava* rodant. Després els reis varen començar de **porta'ns(a)** un juli, que un juli era una corda petita per un tot sol, encara n'hi ha.

També jugàvem a toldo o a trica, que era a terra, com si hi hagués tres escalons, després hi havia un a dalt, que era doble, tiraves la trica i havies d'anar a peu coix. La trica era un tros de qualsevol cosa, d'una sabata o el que fos.

Després també jugàvem a boles o a *caniques*, que teníem unes boles de colors i les altres les havies de matar. En dèiem *caniques*, d'això. També a *aguies* de cap, a caps i traves que en deien.

També a allò que fan de les cadires, no sé què fan, a tocar i així, que posen les cadires sempre **n'**hi havia un que quedava dret. El joc de les cadires.

També a amagar, a l'acuit i a no fèiem pas res més, *po* que teníem res més. Les nenes és tot *lo* que fèiem, alguna vegada jugàvem a futbol a una plaça, però venien els nois i **ens fotien** fora. Sí, perquè el *col·lègit* era un dels nois i un de les noies, però a l'hora del *recreu* érem tots junts i els primers que sortíem començàvem, però no ens deixaven acabar.

Després també teníem una nina de serradures, que **me** va agradar molt jugar-hi. Sempre la cuidava molt i m'hi passava moltes tardes amb ella, *con* jo era petita. I diria que ja és tot.

Al parxís home, el parxís sí, que els reis ens el van portar, el joc de l'oca també i res més i ja no **en** sé res més.

Filla:

A la meva infància, els jocs eren molt diferents als d'ara, però **n'**hi ha molts que encara **s'**hi juga; com ara els jocs de les cadires que consistia en posar cadires en una rotllana i els jugadors van donant voltes mentre sona la música. Quan la música s'atura, s'han d'asseure una persona per cadira, però hi ha una cadira menys respecte el nombre de jugadors i aquell qui no **se** pot asseure queda eliminat. A cada ronda **es** retira una cadira, el guanyador és qui s'asseu a l'última cadira.

També recordo que jugàvem a arrencar cebes, solíem jugar **(-hi)** a l'hora del pati, fèiem una fila de nens i nenes asseguts a terra i ens *teníem que* agafar fort de la cintura i un altre ens havia d'estirar tan fort que ens *tenia que* desenganxar, quan aconseguia arrencar, aquest li ajudava a fer força a l'altre per aconseguir arrencar. Així fins que ja no quedí ningú.

Un de molt divertit també era el joc dels disbarats, els jugadors s'asseuen a terra fent rotllana, un comença fent una pregunta a cau d'orella al del costat esquerra, que aquest respon, i així successivament. Quan s'ha acabat la ronda, cada jugador explica en veu alta el que li ha preguntat el company de la dreta i què li ha contestat el de l'esquerra, com que no hi ha relació lògica entre les preguntes i les respostes es produeixen els disbarats, que són molt divertits, fan molt riure.

També hi havia el joc d'amagar, de la xarranca, saltàvem a corda i jugàvem a goma i un munt més de jocs que **ens feien** passar una bona estona.

Net:

De petit recordo que jugàvem a jocs completament diferents als de la infància que van tenir els nostres pares o avis, amb els companys de classe jugàvem a molts jocs sobretot a l'aire lliure, sempre quedàvem en el parc després de sortir de classe i jugàvem a bàsquet, a futbol o a fer curses.

També ens agradava molt jugar a *cromos*, aquest joc consistia en desafiar un company de classe a intercanviar *cromos*, fos perquè ens agradava el cromo del rival o perquè el teníem repetit. Col·locàvem el *cromo* en una paret, agafàvem una pedra i **ens posàvem** a uns tres metres, el que aconseguís tombar els *cromos*, era el guanyador i **se'ls** podia quedar. **Hi** passàvem un munt d'hores jugant.

Un altre joc que ens agradava molt era Els quatre continents: ens dividíem en quatre grups separats per una zona marcada per *conos* i havíem de llençar una pilota als de l'altre grup, si **et** tocaven, estaves eliminat. L'equip guanyador era qui havia aconseguit sobreviure. Un cop acabat, els guanyadors feien pagar una penyora als perdedors.

S'ha de dir que amb les noves tecnologies **es** troben molt a faltar aquests jocs i passar temps amb els amics. Ara amb la Play i la Nintendo, la gent **es** queda més a casa o quedem amb els amics per jugar a la Play.

Família 7: (Girona)

Àvia:

Per qüestions de salut seva no l'he pogut entrevistar.

Filla:

Quan jo era petita sobretot jugava a jocs de taula, com la oca, el parxís, les dames i, fins i tot, als escacs, encara que tampoc *se'm donaven* molt bé, la veritat. Al meu pare li agradava molt i **se** passava hores jugant amb el veí.

També jugava molt a un joc que **es** deia *juegos reunidos*, en el que ens agradava moltíssim jugar. Era un joc que tenia diferents jocs i podies anar triant el joc que volies jugar en aquell

moment. La veritat és que **ens(a) feia** passar unes estones molt divertides. Estava molt bé aquell joc.

Les tardes d'estiu, com que ja estàvem de vacances, podíem jugar més i anàvem a fer volts amb bicicleta, jugàvem amb els amics a lladres i policies, fèiem curses, paràvem la botiga, **ens banyàvem** al riu ... Teníem una colla d'amics i quedàvem a les tardes per anar a fer aquestes coses.

A mi m'agradava més parar la botiga perquè així, si trobaves algú simpàtic, **et** donava alguna moneda i ja estaves contenta. Agafàvem coses de casa que ja no es feien servir i fèiem polseres i les veníem.

Net:

Quan era petit jugava amb els meus amics al carrer, tant a futbol, bàsquet, també jugàvem a vegades al *pilla pilla*, també a lladres i policies ...

Al *col·le* recordo que m'agradava molt jugar a futbol, era el meu esport preferit i me'n recordo que **em** passaven les hores del pati molt ràpides de *lo* bé que m'ho passava. Després entrava a classe ben suat, sobretot quan ja començava a fer més calor.

Després quan estava més amb la família jugava més a jocs de taula, com per exemple, l'oca, el parxís, el Monopoly també.

Si venien amics a casa, jugàvem amb les joguines o potser a *l'Uno* o depèn de com a la Wii, al Wii Sports i així.

A l'estiu quan era petit, com que anava a passar el mes d'agost a un càmping de l'Escala, allà anava a la platja, a la piscina del càmping, fèiem volts amb bicicleta, jugàvem amb altres nens del càmping al *pilla pilla*... **Em** passaven els dies molt ràpid allà també i sempre quan anava a dormir estava molt cansat, de tot el que havia jugat durant el dia. Era molt divertit anar allà uns dies, **(hi)** tenies molta llibertat i **s'hi** estava molt bé.